

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2-40 "
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Bathyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

O perfidie ne mai pomenită

Ziarul independent din Arad al
 d-lui dr. Nicolae Oncu în numărul
 său din 19 Februarie n. a. c. publică
 următoarea notiță:

CÂT O FI COSTAT?

*Sântem curioși, cât o
 fi costat ultima mare
 adunare din Arad, la
 care a fost și d. Stahl,
 ca discursurile să fie
 salvate pentru posterita-
 te. Dar nu de cheltui-
 iala d-lui Stahl, asta e
 ceva neînsemnat, dar ce
 sumă se urcă trenurile
 separate, căraușitul, în-
 treținerea alegătorilor
 etc.*

*De ce te miri iubite
 cetitor? Nu e de loc
 glumă. Cu brașoave de
 astea se „informează”
 o lume oarecare și în
 zădar râzi, ele sunt cre-
 zute pe cuvânt.*

**Această notiță afirmă: orică acei
 bravi Români, cari au luat parte la
 adunarea măreață ținută în 16 Fe-
 bruarie n. la Arad, au fost plătiți
 pentru aceasta, orică cineva în acest
 scop a primit ori are de gând să
 primească bani de undeva.**

**Această perfidie, ne mai pome-
 nită în ziaristica română, o dăm în ju-
 decata opiniei publice cinstite a Ro-
 mâniei întregi.**

Conservatismul în evoluția programelor politice

de dr. ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD

Partidele politice sunt un produs or-
 ganic al statului modern constituțional.

Ajungând la cuvânt masele mari ale
 cetățenilor, indivizii, cari compun aceste
 masse, instinctiv s'au separat închegând
 grupe de *identice interese*. Aceste grupări,
 aceste partide au scopul de-a dobândi
 stăpânirea vieții publice, a conducerii
 Statului. Spre a putea duce o luptă poli-
 tică, sistematică, partidele politice au adop-
 tat felul constituțional de organizație. Pen-
 tru precizarea țăntelor, intereselor și aspi-
 rațiilor, spre ale căror dobândire tinde
 lupta politică a partidelor, ele își fixează
 în formă de program politic acele țănte,
 interese și aspirații.

*Cât timp nu se schimbă situația poli-
 tică generală, care a dat naștere unui
 program politic de partid, acel program
 poate, că suferă modificări stilare, dar în
 esență nu poate fi schimbat.* Conservatis-
 mul este nota caracteristică a oricărui par-
 tid și a oricărui program politic, oricât ar
 evolua el în cursul timpului și oricâte
 concesiuni formale ar face ideilor dominante
 ale unei epoci.

Acest conservatism rezultă din însăși
 îndreptățirea de existentă, din scopul de
 existență al partidelor. Căci nici un partid
 politic nu poate ajunge cândva la o atât
 de desăvârșită stăpânire în cadrele vieții
 constituționale ale Statului, încât să-și poată
 realiza în întregime programul politic, sin-

tetisarea intereselor reale, cari au dat na-
 ștere partidului. Considerând, că masele
 mari, cari alcătuiesc corpul fiecărui partid,
 sunt tot pe atât de extrem de conserva-
 tive, pe cât de doritoare de losince
 nouă, conducătorii oricărui partid, în
 interesul forței de acțiune a partidului și
 al satisfacerii instinctelor masselor, au da-
 toria, ca *susținând baza principială a pro-
 gramului* să-i dea acestuia o formulare,
 care este în consonanță cu spiritul tim-
 pului. Astfel conservatismul rămâne fondul,
 baza, iar evoluția, prin care trece numai
 forma, haina exterioară a programelor poli-
 tice. Exemple vor învedera acest adevăr
 mai mult, decât argumente teoretice.

Substratul și esența programului par-
 tidului social-democrat din orice Stat îl
 formează „manifestul comunistic” al lui
 Marx, dimpreună cu ideile depuse în opul
 său „Capitalul” și în celelalte scrieri ale
 acestui bărbat genial, deci, în definitiv
 „marxismul”. Prin ori câte modificări a
 trecut programul social-democrat dela pu-
 blicarea „manifestului”, în anul 1848, până
 în zilele noastre, criteriul său a rămas
 prin toate fazele lui de evoluție totuși
 „marxismul”. Deci și-a păstrat fondul și
 prin aceasta timbrul conservatismului. Nici
 că s'ar putea modifica acest fond fără de
 a expune cu siguranță inevitabilă întregul
 organism al partidului social-democratic
 discompunerii. De mult sunt dovedite de

Avutul „Societății Scriitorilor Români” nimic!!

de Em. Gârleanu

Abia trecu anul, de când „Societatea Scrii-
 torilor Români” luase ființă. După atâția ani,
 după atâtea decenii de desbinări între scriitori,
 se înfăptuise o apropiere între dâșii, o apro-
 priere, care trăia mai presus de școale și reviste,
 cu mult mai presus încă de așa zisele *gaste li-
 terare*, în cari invidia și ura sunt cerințele de
 căpetenie. Ne adunaserăm dar la un loc, într'un
 cuget curat, în numele și pentru paza unei *idei*,
 pentru atingerea unui scop care, oricât de de-
 părtat ni se părea, știam cu încredințare că dacă
 nu noi, cei de după noi îl vor ajunge.

Am cutreerat țara în lung și în lat, am
 ținut șezători în orașele, cari ne primiau cu bra-
 țele deschise, și într'un avânt de tinerețe și înflă-
 cărare, am străbătut Bucovina cea atât de scumpă,
 și-am cetit orășenilor și țărănilor de acolo scrisul
 românesc. Neuitat va rămâne în viața noastră
 acest drum triumfal, această pornire de dragoste
 a fratilor noștri din susul Moldovei lui Ștefan
 cel Sfânt! Am călătorit atuncea numai câțiva
 dintre noi: Sadoveanu, Cincinat Pavelescu, An-
 ghel, Iosif, Caton Theodorian, Herz — cel mai
 tânăr dintre noi — întovărășiți de scriitori bu-
 covineni: Sextil Pușcariu, Roșică, Liviu Marian și
 poetul Beraru. Dar toți tovarășii noștri din țară
 ne urmăreau cu gândul, căci era un pas mare
 cultural, pe care-l făptuiam.

În aceste rătăcirii am dat mult din sufletul
 nostru, și-am cules puțin din ceea ce vroiam să

deie acei, cari doriseră să ne asculte. Am cules
 puțin, și din culesul acesta ne-am întocmit un
 local al nostru, cu mobilele trebuitoare, fără lux,
 cu o bibliotecă, pe care am strâns-o de pe unde
 am putut, cu tablouri frumoase, pe cari prietenii
 noștri, pictorii: Steriade, Hârlescu, Stoica, Poite-
 vaiu, Iser, și atâția alții ni le dăduse cu dragă
 inimă. Fiecare dintre noi am adus acolo ce a-
 veam mai de preț ca artă, și, în scurt, am alcă-
 tuit un local modest, în care să putem intra cu
 bucurie, închiriând mai întâi un apartament în
 Strada *Academiei*, ne-am mutat apoi în Strada
Sărindar, colț cu Calea Victoriei, la al III-lea
 cat al casei *Luvru*.

În două din camerele apartamentului locuia
 prietenul și poetul D. Anghel, ajutând astfel, cu
 partea lui, la chiria mare, pe care trebuia s'o
 răspundem anual. În camerele acele două, An-
 ghel își făcuse un *interior* ales, care-i cuprindea
 tot avutul, — o bibliotecă rară, cu ediții scumpe
 de-ale poezilor francezi, cu multe tablouri, (în-
 tre cari un admirabil portret al său făcut de pic-
 torul Steriade), cu multe, foarte multe amintiri
 de familie. În camerele acele de multe ori
 am stat împreună, de multe ori am pus atâtea
 la cale, de multe ori ni s'a aprins scânteia nă-
 dejdei în așteptarea unor vremuri mari!

Așteptam cu nerăbdare deschiderea Parla-
 mentului, să ni se recunoască, în sfârșit, socie-
 tatea de „Persoană morală”, în vederea aceasta
 ne pusesem în gând atâtea, când, printr'o întâm-
 plare tot atât de neașteptată ca și moartea, și
 în câteva clipe numai, soarta își trimete flacări
 să nimicească tot ce agonissem.

Într'o seară rece, în seara de 29 Ianuarie,
 pe la 6 ceasuri și jumătate, trecând prin *Cișmi-
 giu* un băeat de liceu mă oprește și-mi spune că
 arde *Luvru*! Într'un suflet am alergat. Când am
 ajuns, focul mistuise magazinul de jos, cu tot ce
 avea în el, — marfă de vr'un milion. Pompierii
 potolise flăcările și-am răsuflat ușurat, când mi-
 s'a spus că, tavanul fiind de *beton armat*, orice
 primejdie e înlăturată. Mă uitam încă la rămăși-
 țele, cari fumegau când, fără de veste, într'o is-
 bucnire, ca un tunet, flăcările se înalță deodată,
 cotropitoare, de-asupra acoperișului. A fost o clipă
 de înmărmurire, apoi de zăpăceală, și în urmă de
 reculegere: nimic nu se mai putea scăpa, nimeni
 nu se mai putea apropia, în câteva minute un
 rug uriaș aprindea până în cuprinsuri largi bolta
 nopții. Din dosul ferestrelor, prin cari se vedeau
 par'că întinse și strălucite săli de bal, flăcările
 fâlfâiau ca niște drapele, și 'n viscolul de scân-
 tei nu puturăm desluși decât umbrele a doi pom-
 pieri viteji cari, cu faclele în mâni și îmbățați de
 primejdie, scoborau scările morții ca două umbre
 de pe alte tărâmurii!

Cele din urmă geamuri, cari s'au luminat, ca
 niște rubine, au fost acele ale Societății noastre!
 În noaptea rece și aspră am privit, până la sfâr-
 șit, spre ferestrele odăilor, în cari se topia și-o
 parte din nădejdiile noastre! În odăile acele fla-
 cările au pătruns cele din urmă, sfoase, ca și
 când ar fi știut, că fac rău, ca și când ar fi în-
 țeles, că era o nedreptate să se mistue avutul,
 după ce de atâtea ori, și în atâtea nopți de ne-
 odihnă, ne mistuiseră sufletul!

greșite multe din tezele fundamentale ale marxismului. Cu toate acestea social-democrația le susține cu cerbicie, intacte și toate modificările aparente nu alterează esența dogmei, ci formează numai draperia înșelătoare și pestriță de lozince frumos sunătoare, menite să satisfacă dorului vecinic nestins al mulțimei de a-și vedea îmbrăcat în forme nouă vechiul program, căruia conservatismul, susținerea perseverentă a teselor marxiste îi dă puterea de viață.

Grupările celor două partide mari din parlamentul englez, Tory și Whig, aparțin timpurilor istorice. Cu toate acestea putem distinge și astăzi — abstrăgând dela orice deosebire de nuanțe programatice — două grupări mari în acel Parlament, una liberală, alta conservativă. De vechiul duh de Tory a rămas până astăzi influențat programul conservativilor tot așa precum planează conservatismul Whigs-ilor în programele partidelor liberale.

Programele unora, cu toată evoluția din ultimii 50 ani, păstrează conservatismul în fondul lor conservativ, pe când programul celorlalți își manifestează conservatismul în privința susținerii ideilor progresiste ori radicale.

Între programul partidului național-liberal din România, condus de d. Ion Brătianu, fiul, și între programul aceluiași partid, pe când era sub șefia lui Ion Brătianu, tatăl, este desigur o deosebire tot atât de mare ca între programul partidului conservativ de pe timpul conducerii lui Lascar Catargiu și între acel program pe care l'a prezentat guvernul d-lui Petre Carp în zilele noastre. În ultima analiză însă programul liberal-național reprezintă și astăzi, ca pe vremuri, tendința radicalismului democratic, pe când cel conservator tinde spre susținerea rolului conducător în Stat, pe seama claselor sociale „istorice“.

Cu toată evoluția ce se manifestează în programele celor două partide mari din țară, fondul acestor programe totuși a rămas cel vechiu. Conservatismul în privința susținerii ideilor fundamentale programatice este și astăzi, ca pe vremuri, sorgintea antagonismului dintre ele.

În Ungaria vedem cum partidul liberal, nimicit la 1905, a reînviat sub firma partidului „muncei“. Numele e nou, programul pare în comparație cu programul liberal de odinioară foarte progresat. Evoluția aceasta însă este o amăgire. Îndărătul frazelor sunătoare e vădit efectul hotărâtor al conservatismului. El iese la iveală în tendința de a asigura prin noua grupare de partid, sub nume modern, vechia poziție privilegiată a oligarhiei maghiare în Stat, pe care a priceput partidul liberal să o fortifice cu dibăcie extraordinară.

Să aruncăm în sfârșit o privire fugitivă și asupra programului partidului național-român.

Dela Inocențiu Micu-Clain până la conferința din 1910 baza fundamentală a programului național-român, cu toate schimbările aparente, a rămas aceeași: revindicarea recunoașterii de națiune politică a poporului român. Marele episcop pretindea în dieta Transilvaniei recunoașterea Românilor drept a patra națiune. Tot așa urmașii săi, la anul 1848. Programul dela Olmütz extindea acest postulat asupra tuturor Românilor din Monarhia Habsbur-

gilor. La 1881 se pretinde autonomia Transilvaniei, pe când la 1905 „recunoașterea individualității etnice politice a poporului românesc din Ungaria și Transilvania și garantarea acestei individualități prin instituiții de natură de drept public.“ Formularea programului neamului românesc din țara aceasta a suferit conform exigențelor epocii diferite schimbări. Nici când însă neamul nostru nu a renunțat la postulatul fundamental al politicii sale, la revindicarea libertății sale naționale. Natural, că episcopul Inocențiu nu putea formula acest postulat în cadre așa de largi, în fața dieței oligarhilor transilvăneni, ca reprezentării Românilor, cu un secol mai târziu, în fața Împăratului absolutistic, care se adresa credincioasei sale națiuni române. Tot pe atât de natural este, că ținându-se cont de tendințele autonomiste din întreaga Monarhie, conferința dela 1905, susținând postulatele programului dela 1881 a augmentat programul partidului național-român, pretinzând și pentru Români din Ungaria propriu-zisă aceleași drepturi, pe cari punctul prim al programului dela 1881 în mod tacit le revendica pentru Transilvăneni.

Ținta finală, *fondul tuturor programelor noastre politice* a rămas însă, precum se vede, totdeauna *caracterizate prin conservatismul cel mai intransigent* în privința postulatului recunoașterii neamului românesc de *factor alcătuitoare de Stat pe bază de instituții de natură de drept public*.

Interpretări măestrite, oportuniste ale programului actual nu schimbă de loc adevărata lui tendință. Oameni singuratici pot să se fiină destul de destoinici spre a găsi formula salvatoare, cu ajutorul căreia să reușească a trage pe calapodul ideii de Stat maghiar postulatul de libertate al poporului românesc. Samsari șireți pot reuși să acapareze pentru un timp oarecare, încrederea obștei și să se căpătuiască. Naivi sburdalnici pot, cedând pletoarei de temperament a vârstei de pubertate politică să scrie critice pline de ieftine zeflemele ținute în stil neted de fraze patetice la adresa celor, cari duc greul luptei în linia de foc. Speculația unora, reacredința ori nesocotința altora, opăcește *pentru moment* înaintarea cauzei poporului românesc, prin slăbirea forței de acțiune a partidului național. Toate aceste boale însă le va învinge organismul sănătos al poporului român. Molipsirea cu insecte politice pișcătoare cauzează mâncărime, dar nu pot zdrobi vigoarea vitală a corpului etnic românesc de țărani. Țăranul român este conservativ până în măduvă și ține cu tenacitate intransigentă la tradițiile sale. În programul partidului național român se reoglindează mentalitatea *acestei țărănime*. Masele țărănime își vor impune și pe viitor voința de a trăi ca Români.

Evoluția programului partidului național-român se va desvolta deci și în viitor cași în trecut în semnul conservatismului, care-i impune acestui neam doritor de libertate lupta pentru conservarea vieții sale naționale și îl silește cu forță irezistibilă la acțiuni menite să garanteze succesul final al acestei lupte.

De sine se înțelege că acest succes nu se va ajunge decât atunci, când conducătorii popoarelor din Ungaria vor găsi

în frățesc și comun acord căile și mijloacele potrivite spre a le asigura tuturor neamurilor locuitoare în patrie libera dezvoltare națională.

Generația, care va trăi în zilele acele istorice nu va mai avea nevoie de un program național, precum este cel de astăzi.

Nouă însă ni-se impune datoria să luptăm fără preget pentru realizarea lui.

Politica de partid și morala

de Frederic Paulsen

III.

Factorii, cari formează partidele.

Sunt, după cum am spus deja, doi: *interesele și părerile*. Enumăr interesele în primul loc, luând cuvântul în înțelesul cel mai larg posibil, astfel, ca să cuprindă tot spre ceea ce țin-tește un grup, ca să se poată menține și să poată câștiga teren: proprietate, stăpânire, vază, precum și forme de viață, politice, sociale, spirituale, în urma cărora poate ajunge grupul să se valideze însuși și ființa sa. În interese zace adevărata obârșie a formațiunii de partide. Păreri și teoriile sunt de o importanță secundară. Legătura esențială este aceea, că interesele evocă păreri generale și teorii ca vesmintele sau ca forma conștiinței lor de sine și a reprezentării lor. Astfel se formează substratul partidelor politice, propriu zise, de obicei din grupări, ramuri sau clase sociale cu diferitele lor interese materiale și ideale, dacă nu avem de a face cu simple fracțiuni, cari urmăresc simplu numai interese personale. Întru câțva altfel e la partidele naționale și religioase.

Să luăm, spre pildă, diferența de partid între *liberalii* și *conservatorii*, care a domnit în mișcarea politică a primei jumătăți a sec. XIX în Germania și dela cari partide au rămas până în ziua de astăzi numele și vre-o câteva rămășițe de simțeminte și tendințe. La început nu și-au stat față'n față ca puteri, cari se războiesc, numai păreri deosebite, referitoare la constituția de Stat, ci două grupuri mari sociale, cu interesele lor deosebite, în diferite direcții: pe de-o parte burghezimea, care se ridică, în urma prestațiilor spirituale și economice, la bogăție și la influență, pe cealaltă parte clasa cea veche dominantă a nobilime stăpână pe moșii, cu tot ce atârna sau ce era în legătură cu interesele ei. Burghezimea avea sentimente naționale, constituționale, liberale; celălalt partid era legitimistic-dinastic și absolutistic-politiensc. Firește, toate interesele ultimei grupe, erau concrescute pe de-a'ntregul cu starea existentă a Statelor dinastice, în cari era desmembrată Germania. Ca nobilime la curte și în funcțiuni, era clasa nobililor stăpână pe considerație mare, se putea valida, avea ranguri înalte și trăgea lefuri însemnate, cari păreau amenințate din partea ori cărei schimbări a ideilor naționale și constituționale. La gruparea aceasta s'a alăturat și ceea ce a rezultat în urma tendințelor bisericelor, cari se reconstruiau din lupta religioasă a secolului XVIII și din revoluțiune.

Dinastiile, cu ochii fixați încă tot asupra revoluțiunii franceze și a omorului Regelui Ludovic XVIII, au căutat aici sprijinul lor. În fața acestor puteri conservative-reacționare aliate, stetea burghezimea ca un grup, care voiește să se ridice, progresist. Toate interesele ei, atât cele intelectuale cât și cele economice și de comunicațiune arătau Statul unitar național și constituția constituțională drept țintă; Statul acesta trebuie să delăture barierele de comunicație, cari steteau în drum dezvoltării și diversitatea justiciară a Statulețelor, mai avea apoi să pună capăt nepuținței resimțite greu a poporului german afară de granițele patriei și de pe largul mării. Dela reprezentanța poporală se aștepta pe de altă parte, că o să aducă „poporul“, adică clasei conducătoare, a masei potrivit privilegiaților, burghezime culte, influența de care era vrednică, asupra vieții publice și a administrației Statului. Favorul cel mare și la urma-urmelor, cel hotărâtor în lupta aceasta, pe care-l avea burghezimea, era acela că adevăratele interese ale națiunii cereau imperios Statul unitar național, astfel încât parti-

dul, care pretindea aceasta avea pe partea sa puterile spirituale și acelea, cari trăiau în ideea poporului naționalității.

Deodată cu aceste contraste reale în privința țințelor politice, s'a îmbinat și contrastul formal al liberalismului și absolutismului, iarăși ca o armonie prestabilită, conform intereselor grupurilor celor mari; burghezimea, ca partid asuprit era liberală, cerea micșorarea puterii polițienești, lărgirea sferei de libertate a individului; conservatorii ca partid dominant, cochetau cu absolutismul polițienesc în interesul menținerii „ordinei”, cu toate că absolutismul de Stat în sine se opunea de altfel ființei nobilei, a unei clase de domni: fiecare clasă de nobili stă în contrast evident față de omnipotența de Stat, în orice formă ar fi ea, precum și față de Monarhia absolută, care nimicește „libertatea” nobililor. În amintirile lui Bismarck iese de multeori și evident la iveală antipatia înăscută a nobilimei față de Stat, față de absolutismul unei puteri abstracte de Stat, care nivelează.

Dar situația politică aduce cu sine alianța chiar și a tendințelor, cari sunt în opoziție unele față de altele: precum este fie-care partid apăsător fatalmente „liberal” și precum înscrie pe stindardul ei „libertatea”, libertatea cuvântului vorbit, a presei, a adunărilor, a formării de societăți, fiindcă are lipsă de ele ca mijloace de luptă, tot astfel înclină partidul dela putere fatalmente spre întărirea puterii de Stat, înainte de toate spre o lărgire a competenței polițienești în sensul menținerii „ordinei” împotriva „tendințelor subversive”. Dacă învinge partidul apăsător, dacă ajunge partid dominant, începe în curând să se mai răcească entuziasmul pentru libertate, câștigă teren o apreciere mai auzită până atunci a „ordinei”, precum iese evident la iveală în istoria burgheziei liberale dela marea schimbare din 1866 încoace: oamenii s'au obicinuit de mult să privească o conducere mai severă a puterii juridice și o lărgire a puterii discreționare polițienești împotriva „transgresiunilor” cu alte simțeminte, decât prin anii 40 și 50. Și chiar lărgirea activității Statului în alte direcțiuni e privită în curând, cu alți ochi, dacă deschide perspective, că va fi în serviciul intereselor proprii. Liberalismul și absolutismul sunt deci categorii curat formale; cine e în posesiunea puterii de Stat tinde să o mărească în interesul „ordinei”, iar cine îi simțeste apăsarea, are ca țință să o slăbească în favorul „libertății”. Socialdemocrația, care fantasează acum de libertate și care visează de desființarea Statului în general, n'ar face nici ea excepție dela regula aceasta, dacă ar ajunge la putere; dimpotrivă, se poate da cu socoteală, că ar fi silită să concedieze lărgire până atunci numai pomenită competenței polițienești și judecătorești pentru combaterea „tendințelor subversive”, în interesul menținerii proprii la putere, în interesul „ordinei”, care ar exista atunci: cu cât mai slab este fundamentul puterii, cu cât se simțesc mai amenințați posesorii în puterea lor, cu atât mai mult se simțesc siliți și sunt aplicați să se folosească de mijloacele extreme pentru asigurarea lor, după cum a dovedit-o decursul revoluțiunii franceze în urma condamnării și execuției în masă a celor bănuți. Faptul acesta e înscris în istoria omenirii cu literele cele mai mari și mai citețe.

Astfel deci, interesele grupurilor sociale sunt acelea, cari stăpânesc formațiunea de partide politice. În lupta întreolaltă aduc apoi la iveală, pentru ca să demonstreze minții sănătoase îndreptățirea și necesitatea tendințelor lor, părerile și teoriile, cari formează a doua parte nu cea mai neesențială a existenței lor, puterea lor spirituală și o mare parte a puterii lor de propagandă se razimă pe ea. Înainte de toate e vorba de teorii generale despre Stat și drept, despre ființă și originea lor, despre baza juridică și scopul lor, din cari desvoltă ei, ca din niște gândiri neapărat trebuincioase și de valoare generală, punctele programului lor, ca niște desiderate ale rațiunii. Dreptul natural este exemplul cel mai cunoscut și mai principal al unei astfel de substrucțiuni teoretice a tendințelor unui grup, care se ridică: dintr-o egalitate și libertate primordială a tuturor oamenilor, presupusă sau construită teoreticește, a desvoltat ca consecvență necesară ideii despre Stat și drept, cari au trecut mai apoi din 1789 sau mai bine încă din 1776 ca articoli generali în Constituții, răsturnând ordinea de drept existentă. Un alt exemplu este doctrina social-democratică despre Stat și societate. Aceste teorii po-

litice au iarăși tendința de a se desvolta, ajungând o teorie generală a vieții istorice sau de a se înconjura cu o filosofie istorică. Teoria vieții omenesci-istorice se preface în sfârșit într'un punct de mănecare și într'o bază a unei teorii generale a vieții reale, a unui sistem filosofic universal, după cum se poate observa aceasta acuma mai cu seamă la partidul social-democrat, care se află încă în stadiul formațiunii sale. Astfel e *voința*, nu *volnicia*, ci determinatiunea dănuitoare și esențială de *voință* a unui complex, care își creiază, într'o filosofie a vieții, împrejurimea ideală potrivită ei, care-i garantează învingerea proprie.

Desbaterea

unui episod dela alegerea de deputat din Chișineu.

La 1 Iunie 1910 după amiază, când partidul Wenckheim și slujbașii administrației, văzură, că pe lângă toate sforțările și terorizările nu o să le succedă să-l scoată pe Wenckheim biruitor în ziua aceea, ci vor fi siliți să mai cheltuiască câteva mii și să vegheze săptămâni întregi, mai cu seamă jandarmii să năpustiseră cu o furie bestială asupra taberei candidatului Oct Goga și căutau în chip și fel, cum să maltrateze.

După amiază, la 4-5 ore, venise tocmai fruntașa comună Sinteza la vot, în fruntea căreia înainta cu pași falnici bravul țaran uriaș Gh. Iencicaș, cu o creangă verde în pălărie, a cărui aparență îi băgă pe jandarmi în boală.

Până când Gh. Iencicaș, întors fiind cu fața către sătenii săi făcea unele dispoziții, jandarmii, — vre-o 4 înși — după un plan precețuit, s'au divizat în 2 grupe, dintre cari una cu jandarmul Graudt István, trece pe lângă Gh. Iencicaș și numitul jandarm îl lovește cu patul puștei în spate, în urma căreia lovitură, dânsul se întoarce și strigă după jandarmii trecători: „de ce m'ai lovit jandarmule?” — La aceste cuvinte, ceilalți 2 jandarmi rămași la pândă, la moment săriră la Gh. Iencicaș, și sub cuvânt, că Gh. Iencicaș ar fi prins pușca lui Graudt, îl duseră până la casa comunală, unde în modul cel mai barbar l'au palmuit, ba îl lovea cu picioarele în piept și pantece, până l'a podidit sângele pe nas și gură.

După eliberare, Gh. Iencicaș a făcut prin fruntașul avocat din Chișineu dr. Gh. Popoviciu arătare în contra jandarmilor, sfârșitul însă natural a fost, că în loc ca jandarmii să fie pedepsiți, au fost achitați și ca urmare Gh. Iencicaș dat în judecată pentru ultragiul în exercițiul funcțiunii, acuzându-l pe procurorul că s'a aruncat la jandarm și i-a prins pușca.

Azi a fost desbaterea acestei „crime” la tribunalul din loc, la care desbatere ca apărător l'a substituit pe d. dr. Gh. Popoviciu d. avocat dr. Iustin Marșieu din Arad.

Jandarmii, ei înșiși au căzut în cea mai mare contrazicere unii cu alții și cu procurorul, iar când ascultat fiind ca martor d. dr. Cornel Iancu avocat din Arad a declarat, că dânsul fiind în nemillocita apropiere a locului unde se petrecu incidentul a văzut, că d. Gh. Iencicaș nu numai că nu a atacat pe jandarm, dar fiind cu dosul către jandarm a fost și imposibilă comiterea crimei, — procurorul fără să mai aștepte ascultarea celorlalți martori și ca ticăloșia jandarmilor să nu iasă la iveală în toată golătatea ei, a sărit de pe scaun și intrerupând ascultarea martorului, a depus acuza, în urma căreia faptă tribunalul l'a achitat pe Gh. Iencicaș.

Se înșală însă cine crede, că după mișelia dovedită jandarmii vor fi trași la răspundere ori chiar pedepsiți.

Politica în Ungaria

Amânarea asentărilor.

Guvernul deși a prezentat Camerei proiectul de lege despre contingentul de recruți pe anul 1911, în înțelesul căruia asentările să se țină la timpul obișnuit, adică în lunile Martie și Aprilie, dar, de oarece chiar și ministrul de honvezi dubitează despre votarea la timp a acestui proiect, — a ordonat, ca autoritățile respective

să hotărască până la 15 Martie n. un nou plan de asentare, călătorie și acțiune, ca *asentarea principală din anul acesta să se poată ține dela 1 Aprilie n. până la 31 Mai n. c.*

Chestia de naționalitate.

Intr'un număr recent al revistei „Magyar Figyelő”, revistă dirijată de contele Ștefan Tisza, au apărut două articole de scriitorii unguri Réz Mihály și Herczeg Ferencz, în cari aceștia se ocupă cu ideile cunoscutului scriitor ungur Jászi Oszkár, expuse la societatea „Galilei-Kör” în chestia de naționalitate.

În numărul de ieri, Duminecă, al ziarului „Világ”, Jászi le dă acestora un răspuns mai lung, din care extragem următoarele:

„Onoratul meu adversar, Réz Mihály, e de credință, că tratarea forțată sau pașnică a chestiei de naționalitate nu stă în legătură cu spiritul aristocratic sau democratic al guvernării, deoarece democratul Desideriu Bánffy a rezolvat chestiile naționalităților în modul cel mai forțat, iar din contră aristocratul Coloman Széll a introdus în guvernare spiritul cel mai moderat... Dar cine cercetează chestia mai amănunțit, va trebui să observe, că atât pe timpul de guvernare al lui Bánffy, cât și pe al lui Széll politica de naționalitate în esență a fost aceeași. Coloman Széll pe baza spiritului uman tradițional al lui Deák a fost aplicat să facă anumite concesiuni personale și de tactică. Dar sistemul comitatens, administrativ, al instrucției, dreptului electoral, justiției întoate pe rămas același. Pe când principiul meu fundamental e tocmai acela, că chestia de naționalități nu se poate rezolvi prin favoruri „palliative”, prsonale sau prin mijloace păgubitoare, ci exclusiv prin democratizarea vieții noastre publice întregi și a tuturor instituțiilor noastre. Réz Mihály ca scrutător ager a trebuit să observe, că în trădarea chestiilor economice și politice sistemul-Bánffy cu nimic n'a fost mai democratic, decât al lui Széll, deoarece scoaterea mai în relief a gentrimei comitatense și a capitalului de bancă nu înseamnă democratizarea unui sistem.

Réz Mihály voește să argumenteze, că teoria mea, cumcă totdeauna o rasă cu o cultură mai mare asimilează rassa cu cultură mai inferioară, e falsă.

Eu am afirmat numai, că în evul democrației industriale hegemonia unui popor nu se poate baza decât pe superioritatea în cultură și, că dintre două popoare, caeteris paribus, cel cu o cultură mai mare învinge, dar sunt deplin convins și despre aceea, că marea naționalistă asimilează micile insule ale naționalităților străine.

Susțin și acuma, că aspirațiunile naționaliste izvorăsc din cultură, dar totodată izvorite ele din aceeași cultură mai înaltă, duc spre internaționalism...

Să nu uităm, că de multeori negliobia maghiarizării forțate și administrația brutală a avut darul să provoace chiar și la Șvabii noștri veșnic pașnici mișcarea așa numită Allddeutsch. Dacă domni unguri vor continua politica aceasta proastă, se va naște și în blânzii noștri Nemți neincunjurata năzuință separatistică națională...

Noi, Ungurii, trebuie să căutăm, care este politica, prin care s'ar putea mulțumi recerințele legale de traiu ale naționalităților, atât pe terenul economic, cât și pe cel cultural. Iar dacă am găsit calea, fără întârziere va trebui s'o urmăm cu domni naționaliști împreună, dacă se poate: „fără ei sau contra lor, dacă trebuie.”

Față de acuza lui Réz Mihály, că politica radicală este contrară cu întreaga tradiție politică și publicistică a Ungariei vechi, observ, că în articolele mele din „Huszadik század” am arătat, că politica de naționalități a lui Széchenyi, Kossuth, Eötvös, Deák și legea de naționalități bazată pe aceasta, nu numai că se apropie foarte mult de politica de naționalități propusă de mine, ci politica de naționalitate așa numită radicală este următoarea legitimă și continuatoarea logică a principiilor și aspirațiilor adevăratului liberalism unguresc.”

Vom reveni.

Acțiunea partidelor opoziționiste.

Amândouă partidele independentiste fac mari pregătiri pentru desbaterea pe parafrasi a proiectului băncii. Partidul kossuthist e foarte supărat din cauza respingerii propunerii deputatului Tóth János, în chestia actelor secrete și pentru răspunsul ministrului președinte Khuen-Héderváry dat tot în chestia aceasta. În conferința de Sâmbătă nu s'au luat nici o hotărâre, dar se vorbește cu siguranță, că la cina comună de Sâmbătă seara, cu prilejul închiderii desbaterei generale, partidele kossuthist și justhist, au hotărât să înceapă o luptă strașnică în contra guvernului, cu prilejul desbaterilor proiectelor în chestia reformei electorale.

Parlamentul ungar**Sedința Camerei.**

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 20 Februarie.

Azi s'a început obstrucția tehnică, care va ține vre-o 4—5 zile, de oare ce opoziția a cerut votare nominală pentru aproape fiecare proiect de rezoluție.

În ședința de azi, prezidată de *Kabos Ferencz*, s'au continuat votările nominale.

La orele 3 d. a. deputatul *Kovács Gyula* a interpelat în chestia *vărsării de sânge* din comuna *Matold* din cercul electoral *Fehérgyarmat*, unde *jandarmii* au rănit grav pe trei alegători unguri. Faptul s'a întâmplat ieri, Duminică după amiază cu prilejul vorbirii-program a candidatului de deputat *Szunyog Mihály* (justhist.) (Locul de deputat al numitului cerc a devenit vacant prin moartea fostului deputat *Lúby Géza*, iar acum a luat lupta doi unguri: *Jármly Béla* kossuthist și *Szunyog M.*, justhist.)

CRONICA EXTERNĂ**Nota Rusiei către China**

Între Rusia și China de un timp încoace au început a se naște divergențe.

Cauza divergențelor ar fi, că China nu respectează pactul dela 1881 încheiat între aceste două împărății.

Contractul acesta asigură pe seama Rusiei unele avantaje în China.

Avantajele acestea se referă la afaceri comerciale, la soarta supușilor ruși în China, cari se bucură de exteritorialitate. Se zice, că China n'ar fi respectat întru toate acest contract și după mai multe provocări ale Rusiei adresate guvernului chinez, cari au rămas însă fără rezultat, Rusia s'a simțit îndemnată a adresa Chinei un fel de ultimatum. În acest ultimatum Rusia provoacă cu toată energia guvernului chinez să respecte punctele pactului dela 1881.

Contractul a fost încheiat pe zece ani în înțelesul, că fiecărei părți îi stă în drept să înnoiască condițiile pactului cu șase luni înainte de expirarea lui.

Până acum nici Rusia, nici China n'au prea ținut cont de punctul acela al pactului, că condițiile se pot înainta cu șase luni înainte de expirare, ci l'au subscris pur și simplu. În decursul acestui an ar trebui din nou subscris contractul.

China însă de astădată vrea să se folosească de-a dreptul de reînnoii pactul și numai după aceea să-l subscrie din nou. În fața acestora Rusia argumentează, că dacă China nu voiește să mai subscrie pactul în forma sa de până acum, atunci în mod logic urmează să se reînființeze starea dinaintea de încheierea pac-

tului. Pactul s'a încheiat adecă la 1881, ca Rusia să evacueze provincia *Kuldsha*.

Prin urmare Rusiei îi revine acum dreptul să ocupe din nou această provincie.

Că Rusia păsește atât de energic față de China se explică prin faptul, că anexându-se Coreea Japoniei, Rusia e asigurată față de acest Stat, și astfel poate valida în dragă voie politica ei orientală. Adresa de acum a Rusiei ar fi un ultimatum în toată privința, dacă ar conține și un termen fixat până când are să răspundă China. Dar aceasta nu este pus în protest. Drept aceea în lumea diplomatică se crede, că Rusia își va trimite simplu trupele în provincia *Kuldsha*, iar China este silită să observe o ținută pașnică de aceea, că nu trăește în cele mai bune relații cu Japonia. Iar protestul de acum al Rusiei s'a făcut cu învoirea prealabilă a Angliei, Franței și Japoniei.

Nota Rusiei adresată guvernului chinez preocupă azi nu numai Europa, dar și America. Acum a ieșit la iveală, că Rusia a încunoștiințat despre pasul ei nu numai puterile ei aliate, ci aproape toate ministerele de externe ale Statelor din Europa și America. Se vede deci, că nota ei este a se lua în serios.

Nici o putere nu vede cu ochi buni acest pas al Rusiei, care este preludiul unui războiu uriaș în depărtatul Orient. Anglia este îngrijată, că Rusia se lasă iarăși răpită în mod nesocotit ca și cu prilejul izbucnirii războiului ruso-japonez, care ar avea urmări necalculabile asupra Rusiei. Franța vede în toată acțiunea un îndemn al Germaniei, și susține în mod hotărât că la *Potsdam* s'a vorbit despre aceasta între împăratul *Wilhelm* și țarul *Nicolae*. Germania a îndemnat Rusia să se recompenseze în alte părți, în China, pentru terenul pierdut în urma războiului ruso-japonez. Natural, Germania respinge această acuzație, ca fără temei.

În fața tuturor acestora, Rusia afirmă, că scopul notei sale este apărarea pactului încheiat cu China deja la 1881 și nimic alta. Prestigiul Rusiei nu permite să treacă cu vederea o călcare a acestui pact.

Autoritățile chineze, cari n'au respectat în multe privințe punctele acestui contract iar guvernul chinez a rămas nepăsător față de acestea.

Rusia dar n'a putut și nu poate lăsa fără retorziune violarea pactului.

E semnificativ, că de treizeci ani, decând există acest contract, China n'a dat prilej nici-odată la proteste de felul acestora. Lucrul își află explicarea în faptul, că de un deceniu și mai bine în coace, conștiința națională a Chinezilor a luat un avânt îmbucurător, și poporul chinez nu mai suferă o politică de concesiune față de puterile străine. Iar guvernul țării, când trece cu vederea unele violări ale contractelor încheiate cu Statele străine, se conformează opiniei publice chineze, care tot mult își ridică glasul de protest împotriva patronajului puterilor europene. Conflictul este cu atât mai iminent, cu cât coincide cu ivirea ciurmei în China. Poporul chinez trăiește în credința, că străinii impoartă această epidemie numită cu scopul, ca despopulând ținuturile uriașe de locuitorii autohtoni, să le ia ei, străinii, în stăpânire.

Faptul acesta va contribui mult la greutatea aplanării conflictului pe cale pacinică, căci peste patru sute milioane pretind validitatea politicii imperiului lor.

America de nord își dă toată silința să aducă lucrul înaintea unui juriu internațional, căci Chinezii au o deosebită simpatie în Statele-Unite. Rusia însă, ca de obicei ia deja măsuri pentru ocuparea provinciei din *Kuldsha*, și comanda militară din *Turkestan*, ca cea mai aproape de granița Chinei, a și dispus plecarea trupelor. Ne fiind tren prin acel ținut, trupele vor face calea de vreo 100 kilometri pe jos.

În general luat, Rusia își urmează și azi politica de expansiune și prin aceasta amenință pacea Europei.

E foarte posibil, ca conflictul prezent să se aplaneze pe cale pacinică, dar toată lumea e convinsă, că nu este îndepărtat timpul, când rassa galbenă își va ridica cuvântul cu toată hotărârea și energia celor patru sute de milioane, cari nu mai voiesc să sufere în țara lor influența străinilor.

Evenimentele din Turcia

Aceea ce s'a prevăzut de mult, s'a întâmplat, o criză ministerială din cauza conflictului dintre guvernul oficial și cel ocult din *Salonic*.

Faimosul comitet al junilor turci „*Unione și Progres*”, cu reședința la *Salonic*, este în toată puterea cuvântului cu mult mai puternic decât guvernul din *Constantinopol*. Pe când acesta, care are răspunderea situației, e limitat în mișcările sale; celălalt, care n'are nici o răspundere, exercită un control nelimitat asupra tuturor membrilor cabinetului. Dintre miniștrii actuali doi pare-că s'au săturat de presiunea ocultă din *Salonic*. Aceștia sunt marele vizir *Hakki pașa* și ministrul de războiu *Şefket pașa*. Ei au adresat comitetului o întrebare, ce seamănă cu un ultimatum, în sensul, că are de gând *Oculita* din *Salonic* să lase în pace guvernul responsabil să lucreze liniștit, ori nu? Un guvern responsabil controiat la fiecare act de unul neresponsabil, nu mai merge. Comitetul e somat deci să răspundă categoric: da sau ba, pentru ca să se clarifice odată situația, ceea ce e cu atât mai necesar, cu cât situația internă a Turciei e foarte sdruncinată, guvernul având a lupta cu mari și numeroase greutăți. Răscoala din Arabia e foarte serioasă. Pentru potolirea ei se cer trupe numeroase; — și guvernul trimite la *Yemen*, regimete. În Albania focul arde sub spuză.

Apoi afară de toate acestea, guvernul are mari dificultăți și în afară cu puterile străine pentru chestiunea drumului de feră *Bagdad* precum și pentru Persia.

Relațiunile Turciei cu statele europene

Omer Nadji-bey, un membru marcant al partidului tinerilor Turci a declarat următoarele unui ziarist despre relațiunile Turciei cu celelalte State din Europa.

Turcia în momentul de față, a spus *Nadji-bey*, nu trebuie să se apropie de nici una din grupările din Europa.

Turcia trebuie să învețe mult, chiar foarte mult dela acele State, cari au rolul conducător pe terenul cultural și economic.

Trebuie să învețe dela Germania, Franța, Anglia, cari servesc drept exemplu, în ce privește știința, progresul economic, și producțiunile literare.

Turcia trebuie să se intereseze de toate Statele, cari sunt superioare ei, însă să nu încheie vre-o alianță.

— Ce credeți despre o confederație Balcanică?

— Despre chestia aceasta nu se poate vorbi serios. Dacă nu voim să ne aliiăm cu nici una din confederațiile europene, atunci nu e nevoie nici de confederație balcanică.

Realizarea acestui plan este încă îndepărtat. De altfel această confederație nu e necesară. Eu doresc ca Turcia să trăiască în bune relațiuni cu vecinii ei, bine înțeles dacă și aceștia nutresc asemenea sentimente față de noi.

— Ce părere aveți despre Pangermanism.

— Nu cred că în Macedonia să fi inaugurat o astfel de mișcare. Austria și Germania dovedesc pe deplin că voiesc să trăiască în bune relațiuni cu noi. Din această parte putem fi siguri că nu ne amenință nimic.

— Ce credeți despre Panslavism?

— Aceasta e o poveste. Această chestie va deveni serioasă numai pentru aceia,

cari ne vor forța ca din cauze politice să căutăm sprijin față de panslavism.

— Nu credeți că Imperiul rusesc se va descompune?

— Nici odată. Numai acele imperii se descompun, cari n'au de bază dreptatea.

— Ce păreri aveți de atitudinea Angliei?

— Anglia dorește binele nostru, Englezii știu că noi îi iubim și că le suntem recunoscători.

De altfel s'au ivit neînțelegeri între noi, acestea însă în curând vor fi aplatate.

O conferință a împăratului Germaniei

Împăratul Wilhelm s'a restabilit complet și a făcut o plimbare cu automobilul la Grünewald.

Înainte de amiază a apărut și înaintea publicului, luând parte la adunarea consiliului de agricultură ținută sub președinția contelui Schwerin. Profesorul Tacker a ținut o conferință despre cultivarea pământurilor mlăștinoase.

După dânsul a citit o conferință tot în această chestie și împăratul Wilhelm. A descris experiențele, pe cari le-a adunat prin cultivarea proprietăților sale mlăștinoase dela Kadinet. Dânsul a vorbit foarte clar s'a observat numai că vocea i-a slăbit puțin, și numai din când în când și-a aruncat privirile în manuscris.

Între altele împăratul Wilhelm a spus următoarele:

Aș dori să atrag atențiunea adunării asupra experiențelor, pe cari le-am făcut la proprietățile mele din Kadinet, unde am vre-o 500 jugăre pământ mlăștinos.

Când am cumpărat această proprietate, pământul era foarte neglijat, avea aparența unui ținut sălbatic, unde se găseau numai rațe sălbatic și căprioare.

Vânatul însă era foarte periculos, de oare ce vânătorul se pomenea deodată că se scufundă.

Mi-a trebuit multă dibăcie să înduplec pe cassierul casei mele private, să-mi pună la dispoziție banii necesari pentru cultivarea acestui pământ mlăștinos. (Ilaritate.)

În sfârșit am reușit să-l conving, și încercările mele au dus la un rezultat bun.

Împăratul a vorbit apoi despre creșterea vitelor, în special despre încercările de încrucișare a diferitelor rase de animale.

Hagenbeck din Hamburg, a reușit să obțină o nouă rasă de boi, anume:

Bos indicus Maid.

După ce a terminat conferința a salutat consiliul și a plecat dela masă.

Contele Schwerin a mulțumit împăratului și a încheiat adunarea cu strigăte de „Hoch“.

Luptă sângeroasă

între clericali și republicani în Portugalia

Cu prilejul unei întruniri clericale în Oporto s'au dat lupte crâncene de stradă între republicani și clericali.

Monarhiștii și clericali au ținut conferințe despre „Existența lui Dumnezeu“. Republicanii au făcut manifestații ostile

înaintea clădirii în care se ținea adunarea. Conferințele au trebuit să fie întrerupte.

Pe când oratorii părăsiau localul, mulțimea luă o atitudine atât de dușmănoasă încât clericali — ca să-i apere — au scos revolverele. Mai multe persoane au fost rănite.

Republicanii s'au dus la localul unui ziar clerical, unde îndată sau închis ușile. S'a întins o luptă formală cu revolverele, s'au tras salve asupra localului, de unde se trăgeau focuri de către personalul redacțiunii și tipografiei, și se turna apă fiartă și diferite acide asupra năvălitorilor.

Mulțimea a luat cu asalt jocalul, pe care l-a dărâmat.

Republicanii au atacat și două cluburi clericale, făcând mari devastări.

Cavaleria, infanteria și garda republicană au restabilit ordinea. Numeroase persoane au fost arestate.

Fapte și lucruri din România

Scrisori din București

Serbarea studenților macedoneni și ardeleni din București

Duminecă, 30 Ianuarie s'a inaugurat înfrățirea studenților ardeleni și macedoneni din București prin cea dintâi șezătoare în sala „Societății de cultură Macedo-Romană“ din calea Rahovei.

„Colonia“ ardeleană și macedoneană din București s'a grăbit deopotrivă să încurajeze străduințele tinerilor din aceste două laturi ale României, a căror apropiere și cunoaștere reciprocă, înainte de a fi o datorie, și are folosul ei netăgăduit pentru cultura unitară a neamului nostru.

Șezătoarea s'a început, în prezența unei săli pline, prin conferința d-lui R. Cioflec, având de subiect „Ce-a dat Macedonia Ardealului“ și vorbind de rezultatele binefăcătoare pe cari le-a avut pentru cultura, pentru școala și biserică noastră, stabilirea negustorilor macedoneni în orașele Ardealului și Ungaria — și insistând asupra familiei Mocsonyi, generalul Doda, Gozdu și îndeosebi asupra operei uriașe pe care a îndeplinit-o în cei aproape 30 de ani, omul providențial tot de sânge macedonean, mitropolitul Andrei Șaguna.

În partea artistică Macedonenii și Ardelenii se întreceau unii pe alții pentru a îndeplini aceeaș operă. Ei singuri au rămas mișcați de însuflețirea trezită în sufletul publicului înfrățit și el de arta unor tineri cari înainte de toate erau studenți.

Au fost mult gustate cele câteva execuții ale quartetului „Melodia“, apoi o romanță din „Jar und Zimmerman de Lortzing“, executată cu adevărată măiestrie de dd. S. Constantinescu (Macedonean) și Ștefanovici (Ardelean) — cel dintâi cu ghitară, al doilea cu țiteră; apoi iarăși împreună „Serenadă“ de Schubert; apoi, fiecare în parte, a fost forțat de public să îmbogățiască programul cu tot ce avea mai ales.

D. I. Al. Gheorghe (Ardelean) a recitat „Oltul“ de Goga și „Doina“ lui Eminescu, cu un adevărat talent. D. Gh. Bota (Ardelean) o anecdotă, două populare de baritonul Marinescu (Macedonean). Un punct al programului, care coborise în solo ceva din sufletul Aromânilor noștri așa de puțin cunoscuți de noi, a fost o anecdotă în dialect, spusă de studentul Petre Marcu (Macedonean).

Corul înjghebat de curând din elemente macedonene și ardeleni, a executat și el „Rujita“ și „Pe-al nostru steag“.

Între atâția sprijinitori din ambele părți, al căror număr sperăm, că va crește potrivit cu desinteresarea, care călăuzește pașii acestor studenți, trebuie să amintim pe d. Simeon Mândrescu, profesor universitar și președinte de onoare al „Societății Studenților Ardeleni“, care arată un interes deosebit tuturor străduințelor și planurilor de viitor ale acestor studenți.

*

La încheierea serbării, după această achiziție mai mult decât mulțumitoare, față de public, studenții au rămas în sală pentru a pune la cale o altă faptă mult mai frumoasă: să ia măsurile ce dătoresc pentru buna reușită a părții culturale din serbarea populară, pe care o dau sub patronajul Ligei la 20 Februarie, în sala Eforiei, pentru fondul de întregire a gimnaziului din Brad, „Societatea Studenților Ardeleni“ și „Societatea Fraților Români din Dacia-Traiană“.

Apoi... ca orice serbare tinerească, șezătoarea s'a isprăvit cu o „convenire“ a tuturor la berăria „Transilvania“ din fața „Ligei Culturale“, — care a avut darul să cimenteze și mai mult legătura sufletească dintre Macedonenii și Ardelenii, mulțumită cântecelor și doinelor ardelenesti ale cunoscutului lăutar Tetrode, din Sibiu. Îndeosebi cei doi studenți megleniți, cari erau de față, au rămas mirași și mișcați totodată de atâtea note comune, recunoscute între „Doina Bradului“ și alte cântece ale noastre — și atâtea cântece ale Megleniților.

Nici nu puteau să audă până acuma cântec ardelenesc, decât doar la concert, cari utilizează în măsură destul de însemnată muzica noastră populară, nu însă în forma ei elementară și nu pe o scară atât de întinsă ca să dea expresie completă sufletului nostru.

Correspondent.

Balul dela palat

Aseară s'a dat al doilea bal al Curții.

Încă dela orele 8 seara fațada Palatului e luminată à giorno. Cupeurile și automobilele defilează cu iuțeală prin fața scării de recepțiune.

Saloanele sunt pline de lume elegantă, oficială și decorată. Candelabrele de aur dau cu lumina lor scânteietoare un aer de veselie și de tinerețe.

La 9 și jum., M. S. Regele, în uniformă de general, își face intrarea în marea sală a Tronului. M. S. Regina și AA. LL. RR. Prințul Ferdinand și Prințesa Maria intră de asemenea cu ceremonialul obișnuit. Principele moștenitor e în uniformă de general de cavalerie. A. S. R. Prințesa Maria purta, cu grația Sa totdeauna admirată, o splendidă toaletă gris, paietată cu muselină, iar în păr o diademă de briliante.

Suveranii și Principii s'au plimbat dela un capăt al sălei de tron la celalt, întreținându-se cu unii din invitați.

Două bufete elegante dau puteri noi dansatorilor.

Serata s'a terminat la ora 1. după ce s'a făcut cotilionul.

Balul sindicatului ziaristilor

„Sindicatul ziaristilor“ și-a asigurat pentru marele bal mascat de Sâmbătă, 5 c, dela Teatrul Național, concursul excelentului cor al societății „Hora“, de sub conducerea d-lui Juarez Movilă.

*

Toți marii industriași, comercianți toate fabricile, magazinele, etc., trimet zilnic obiecte frumoase și prețioase pentru marea tombolă a balului. „Sindicatul ziaristilor“ mulțumește d-lor D. Nicolau, președintele farmaciștilor, Zografi, frații Hasan, Lesel, fraților Ioanițiu, librari, depozitul de vinuri Duiliu Zamfirescu și ministrului de domenii, pentru produsele pepinierilor Statului.

Litere — Arte — Științe

O LACRIMĂ

*Mi-e dragă suferința mea de eri
Și amintirea-i, — veșnică tirană,
Păzind nevindecată vechea rană,
Isvorul viitoarelor dureri.*

*Insă precum sălbateca fecioară
Ce adorându-și primul ei păcat,
Când simte 'n sânu-i rodul vinovat,
Din cinste și mândrie îl omoară, —*

*Tot astfel eu nădejdea mi-o sugrum
Și 'n suflet îmi infrâng orice dorință
Ca 'n veci să nu cunoști ce suferință
S'a oglindit în lacrima de-acum.*

Corneliu Moldovanu.

Științele naturale și industria la noi

I.

În lupta îndreptățită, ce o purtăm pentru conservarea naționalității noastre, e angajată cea mai bună parte a energiei noastre, — și e firesc să fie așa.

Preotul nostru nu mai are răgaz să citească cu toată adâncirea cutare revistă teologică pentru a înmulțindu-și neconținut cunoștințele să poată urmări cu pricepere și plăcere problemele mari, cari agită puținii specialiști, ce-i avem pe acest teren. — (Uniformitatea cântărilor bisericesti; a ritualelor; arta în biserică răsăriteană; urmărirea unor chestiuni importante de istorie bisericască, scrierea monografiilor comunelor bisericesti, etc.). — El e focarul, spre care convertează toate nădejdiile conducătorilor noștri politici într-o redeșteptă și întări dragostea de neam în comuna sa, ca astfel să se poată realiza odată organizația trainică de mult contemplată și dorită: — El are să aducă la viață agentura amorfă a Asociațiunii, el să înființeze societatea de lectură, de temperanță, de înmormântare; lui se adresează domni din centru, când cer o manifestare de orice natură a poporului bun, disciplinabil, dar încă nu destul de orientat în drepturile și datorințele sale.

Și dacă mai socotim și organele sale curat oficioase, cari an de an se înmulțesc, cum să mai așteptăm dela dânsul să poată ținea pas și în ale științei teologice?

Învățătorul nostru, înțeleg pe cel pătruns de convingerea, că, — între împrejurările date opinia publică românească nici decum nu-l poate absolve de o activitate extrașcolară intensivă, săvârșită cu toată abnegațiunea apostolească, este și va rămâne mâna dreaptă a preotului său în toate mișcările social-culturale din comuna sa.

El mai așteaptă și grădina școlii să o împodobască și să o facă exemplu viu în insula intristată de atâția acați și sălci. Iar dacă corul micilor și drăgălașilor elevi lipsește și numai o singură Duminecă dela biserică, pare-că te pomenești iarăși în tristețea și simplitatea serviciului din vremurile vechi și pare că uriașul avânt cultural și muzical al secolilor a fost pornit numai, ca întreg să-l absoarbă păreții înalți și măreți ai bisericii apusene fără ca barem o adiere slăbuță din el să se fi strecurat și printre crăpăturile bănelor înegrite ale bisericii noastre atât de scumpe, dar dureroase de modeste.

Apoi: Cine să poarte grija dansurilor noastre frumoase, Călușerul și Bătuta, ca ele să nu lipsească din programul producțiilor aranjate cu adulții comunei? Cine să instrueze copilașii veseli în colindat și să le construiască stele cu gust, ca și în executarea acestui obicei atât de frumos să se cunoască un progres crescând din an în an

și să nu se colinde și azi tot ca în veacurile trecute, cu aceeași intonare greșită, cu aceeași pronunțare slabă și trăgănare suferindă, — dacă nu tot învățătorul? Apoi să te mai miri, că concluziile frumoase ale conferințelor învățătoresci rămân neexecutate, că „Foaia pedagogică“ apare din când în când pentru a dispărea iarăși după vreo 3—4 numere, că rigoarea instrucțiunii și a disciplinei cunoscută de veacuri în școlile popoarelor scutite de valurile unei frământări politice milenare, ce nu mai contenește, nu se poate sălășlui și în școala noastră tină după toate recerințele normelor pedagogice!

Învățătorul erei aponiane, dacă se subtrage dela aceste servicii, fie din comoditate, fie că voiește a-și concentra toată activitatea sa numai în școală, nu înțelege glasul vremii, nu simte amărățea, ce copleșește poporul nostru și osteneala lui nu va produce roadele, cari să îndulcească, amarul stării înapoiate, a tănjiirii prea îndelungate după o stare culturală mai ridicată.

El și preotul dacă nu, cine altul? Ori doară primarul, notarul, poștașul, șeful de gară, sau poate arendașul ori chiar măriasa groful? Ori nu știm, că chiar dacă notarul e de un sânge cu noi, chiar dacă el participă „pentru controlă“ d. e. la adunarea generală a despărțământului Asociațiunii sau a fondului de teatru, și să zicem, că se bucură chiar de cele ce le aude și crede acolo, el are rolul cel mai pasiv și nici baremi taxa de membru ordinar nu cutează a o plăti, ca vezi Doamne, nu cumva să se expună?! Cine dar să aducă jertfe pe altarul acestui neam o-ropșit?

Luai de arândul toate funcțiunile ocupate de intelectualii noștri, avocat, medic, profesor și ce bieții de noi mai avem, cercetați și enumerați pretențiunile juste ale neamului față de ei și îi veți absolve: pe avocat de urmărirea minuțioasă a problemelor mari de jurisprudență, pe medic de cercetări bacterologice și pe profesor de cercetarea sistematică a arhivelor, laboratoarelor, cursurilor de vară, congreselor, etc.

Azi e alegerea la comună, peste o săptămână la comitat, din bună vreme trebuie pregătit terenul pentru alegerea de deputat. Asociațiunea cere conferințe în fiecare centru, de două-ori pe săptămână e probă de teatru, de alte două-ori de cor.

În comitetul parohial cine să ia cuvântul la cutare chestie însemnată? Serata etnografică, concertul, probele de romane, etc. cine să le aranjeze, dacă nu tot cei amintiți mai sus, crescuți și destinați pentru știință, dar siliți în mod fatal prin vitregimea vremilor la o muncă socială-culturală mai intensivă, decât între împrejurări normale, la datorințe, ce trec adese-ori peste marginile plăcerii, cu cari trebuie săvârșite aceste datorințe.

Ce să ne mai mirăm, dacă conferințele preoțești absolvă an de an numai temele tipice: concubinajul și alcoolismul, că cele învățătoresci numai posibilitatea executării planului atât de papricat cu ore de limba maghiară, că secțiunile științifice-literare ale Asociațiunii vegetează numai, că „Transilvania“ nu are destui colaboratori? Stimă și recunoștința față de puținii cărturari, cari muncesc cu energie dublă, satisfac datorințelor lor de fii ai unui neam, ce se zbate din toate puterile ca să-și păstreze individualitatea și în același timp își pot procura și timpul și liniștea necesară pentru cercetări științifice. Adevărat, că procentul lor e mult prea mic în comparațiune cu spiritul timpului și cu numărul nostru, dar e foarte proporțional cu neconținută agitațiune sufletească și deseale sguiduri, cari ni-le cauzează soartea mașteră și lupta politică ce o purtăm cu arme neegale. Inter arma silent musae!

Aurel Ciortea

Revista revistelor.

Dr. Rudolf de Ihering: „Lupta pentru drept“ este titlul unei broșuri scrisă de eruditul profesor german dr. Rudolf de Ihering, născut la 22 Au-

gust 1818 în Aurich și mort la 17 Septembrie 1892 în Göttingen.

În românește a fost publicată în „Românul“ din București în anul 1874, în „Observatorul“ din Sibiu 1881 și mai pe urmă publicată în broșura separată de d. Teodor V. Făcășanu, București 1898 (preț 2 lei) cu o mică dar instructivă „Prefață“ și cu o scurtă „Biografie“ a autorului.

Astăzi, când lupta, ce trebuie să o purtăm pentru dreptul nostru „de a fi sau a nu fi“ este atât de grea și armele cu cari se luptă în contra noastră atât de meschine, nu avem destule cuvinte a recomanda, în special tinerei noastre generațiuni, această broșură, pe care Ihering par'că a scris-o numai pentru noi. Cetindu-o nu numai că ne vom lumina asupra tuturor chestiunilor de drept, ci mai ales vom învăța, cum trebuie purtată lupta pentru drept, ca să ducă la scop.

Iată câteva specimene din frumoasele idei de drept și dreptate concretizate de autor în formă de maxime.

Vecinic e adevărată teza: *Poziția politică a unui popor, în lăuntru și în afară, corespunde totdeauna puterii sale morale, de aceea:*

Celce nu simte, că atunci, când dreptul său e călcat în picioare și e desprețuit în mod sfruntat, nu obiectul, ci persoana sa e pusă în joc; celce în asemenea situație nu simte dorul de a-și afirma dreptul: nu e decât o ființă, căreia nu-i poți ajuta și eu n'am nici un interes special de a-l aduce la sentimente mai bune.

Numai acela își câștigă libertatea și viața, care zilnic trebuie să și-o cucerească. Poporului, căruia Dumnezeu îi voește prosperitatea, nu-i dăruiește cele trebuincioase, nici nu-i ușurează munca pentru a le dobândi, ci din contră i-o năsprește. În acest înțeles nu mă sfiesc (Ihering) a spune că lupta pe care o reclamă dreptul, pentru a se naște, nu e blestem ci binecuvântare. Lupta e munca vecinică a dreptului. Zicătoarei: *„In sudoarea feței tale să-ți agonisești pâinea ta“* îi stă pusă în față cealaltă: *„In luptă să-ți găsești dreptul tău“*.

Rezistența contra nedreptății injurioase, care provoacă persoana însăși, adică contra violării dreptului, care după modul, cum e comisă, poartă caracterul unui *dispreț* al dreptului și al unei ofense *personale*, se numește *datorie*. *Lupta pentru drept este o datorie a celui interesat față de sine însuși*. Apărarea dreptului este deci o datorie a conservării morale proprii; abandonarea dreptului e o *sinucidere morală*.

Nici o nedreptate, pe care omul are să o sufere, fie ea cât de grea, nu seamănă nici pe departe — cel puțin pentru simțământul nepreocupat moral — cu aceea, pe care o comite stăpânirea întronată de D-zeu, atunci când ea însăși calcă dreptul în picioare. Pentru aceea, *nu nedreptatea trebuie acuzată, când se izgonește dreptul din locul său, ci dreptul care condece să se facă aceasta*; și dacă eu — zice autorul — aș vrea să apreciez ambele teze: „*nu face nedreptate*“ și „*nu suferi nedreptate*“, — după însemnătatea practică a lor pentru societate, aș zice, că prima regulă e: *nu suferi nedreptatea*, iar a doua: „*nu face nedreptatea*“.

Cu dreptul celui ofensat se prăbușește și legea, de aceea: „*Ori-cine are dreptul și obligamentul să zdrobească capul hidrei numită voinicie și ilegalitate, acolo, unde se ivește*“.

(nb.)

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Economie — — Industrie — — Comerț

Ce sunt tovarășiiile și ce trebuie să avem în vedere la fondarea lor?

Tovărășie, în înțeles mai larg, înseamnă: unirea mai multor persoane, pentru a lucra împreună, spre atingerea unui scop comun și se bazează pe experiența, că prin concentrarea mai multor puteri mici, formăm o putere mare.

Dacă 50, ori 150 de mici proprietari pun umăr la umăr, atunci dâșii în ce privește purtarea economiei nu vor mai lucra ca mici proprietari, ci ca un proprietar mare. Nu vor mai ara cu pluguri de lemn, nici nu vor mai fi siliți să facă semănatul și seceratul cu mâna, ci-l vor face cu mașinile cele mai bune. Iar când îi vorba la vânzare nu va mai pleca fiecare cu 4-5 saci pe car la târg pe vreme bună sau vreme rea. Vor sta acasă, și va veni negustorul la dâșii. Cei vechi ziceau și erau totdeauna pentru „*viribus unitis*”, când era vorba să facă un lucru bun. Românul încă zice: „*unde-s doi puterea crește*”.

Țăranul nostru e și convins despre aceasta și foarte adese o și pune în praxă. Cine nu cunoaște datina Românilor, cari au vite mai slabe *de a prinde împreună*. Unul are doi juncani, celalalt două vaci. Prind laolaltă și-și fac aratul ori cărătura împreună. Treaba merge bine. Pe câmpie e la ordinea zilei, că 3-4 familii de regulă vecini ori rudenii se însoțesc și-și fac împreună săpatul cucuruzului, seceratul, adunatul fânului etc. Lucrul merge și mai cu drag și mai cu spor.

Românului nu-i place să se vadă singur în brazdă de dimineața până seara. Poporul nostru (mai ales țărâna) e un popor asociabil; deci nu numai că nu e contra însoțirilor, ci din contră am putea zice, că e prietenul lor. Deci înțelegința noastră dela sate (nu înțeleg numai preoții și învățătorii) tare ușor ar putea să lege pe săteni în așa numite tovarășii ori cooperative sătești, cari se bazează pe anumite legi, și sunt conduse după anumite norme, de oamenii mai pricepuți din comună.

Har Domnului, în timpul din urmă par'că ni-s'au deschis și nouă ochii. Am început a ne convinge tot mai mult de progresul ce-l fac alte popoare, cari au introdus chiar pe la satele lor instituțiile acestea sătești. Ni-s'a făcut și nouă postfă și am început și noi să lucrăm în direcția aceasta.

O *tovărășie sătească* însă numai atunci va înflori și va duce la ținta dorită, dacă dela început îi vom pune o bază solidă. În alt caz, în loc să ajutăm țărâna o vom împedeca și mai tare în loc s'o unim, o vom desbina.

În general la fondarea unei tovarășii sătești, trebuie să avem în vedere cam următoarele puncte: întâi trebuie să ne întrebăm ce fel de tovarășie vrem să facem? Adecă vrem noi să înființăm o bancă populară, sau vrem o tovarășie pentru procurarea în comun a celor de lipsă la purtarea unei economii raționale, ori voim să facem o tovarășie pentru valorarea în comun a produselor noastre ca a) bucate, b) vin, struguri, c) poame. Nu e bine, ca o tovarășie să se ocupe cu totfelul de întreprinderi. Asemenea nu e corect ca o tovarășie să se extindă peste 5-6 ori mai multe din apropiere. Nemții din Germania, cari sânt mari pricepători în ale tovarășiiilor sătești, nici când nu înființează tovarășii, cari s'ar extinde peste multe comune. Teritoriul peste care se poate extinde o tovarășie nici când să nu fie mai mare ca 2 comune ori 3 dacă-s de tot aproape una de alta.

În parantez fie zis la fondarea celor câteva tovarășii, cari le avem absolut nu s'a ținut cont de aceasta.

Să nu uităm, că scopul tovarășiei e ca pe cei slabi să-i facem tari, pe cei săraci să-i facem ca să lucre împreună cu cei mai cu prindere, chiar de aceia astfel să statorim cvota respective cvotele ca și cei mai săraci oameni din comună încă să se poată face membri. Oamenii

cu moravuri rele, beutori, cărțași, mincinoși nici când să nu fie primiți ca membri nici chiar în cazul când ar fi cu stare bună. Chiar de aceia pe nemembri nu-i ertat nici când să-i împărțim de favorurile, de cari se bucură membri.

Și propriu zis asta înseamnă tovarășie, în adevăratul înțeles al cuvântului, că adecă să ajute prin lucrarea în comun aceia, cari am pus umăr la umăr, iar nu și alții. Și asta e just și din alt punct de vedere. Prin faptul că, cineva e membru și ca atare se bucură de o mulțime de favoruri, totodată ia asupra sa și o anumită răspundabilitate. Și apoi cine vrea să se bucure de favoruri trebuie să ia asupra sa și sarcina răspundabilității.

Pentru asigurarea acelor, cu cari tovarășia va avea afaceri negustorești de orice natură, dar mai ales pentru aceia cu cari vor avea afaceri de credit însoțirile sătești nesmintit trebuie să fie întemeiate pe baza solidarității: *Toți pentru unul și unul pentru toți*.

Fiind vorba de solidaritatea aceasta, legea ungară comercială (din 1872) cu privire la tovarășiiile sătești, recunoaște două feluri de chezeșii sau garanții, a) tovarășii cu garanță limitată b) tovarășii cu garanță nelimitată.

La tovarășiiile cu garanță nelimitată, fiecare membru poate subscrie numai o cvotă și e responsabil pentru întreprinderile ce se fac sub firma tovarășiei cu întreaga sa avere. La cele cu garanță limitată, membrii pot subscrie mai multe cvote și sunt responsabili până la o anumită sumă. De regulă suma până la care garantează e de 2-3 ori mai mare ca suma cvotelor subscrise. Întrebarea e, cari tovarășii sunt mai bune, cari sunt mai practice? Aci e greu de dat răspuns în merit. Sunt diferite păreri. Cei mai mulți sunt de părerea, că pentru tovarășiiile sătești e mai acomodată și bună chizeșia nelimitată pentru că tovarășiiile acestea sătești oricât de mulți membri vor avea, totuși capitalul social va fi mic în raport cu afacerile negustorești, ce va trebui să ofere.

Tovărășiiile deci vor avea lipsă de credit. Chiar de aceea când e vorba, că noi ce fel de garanție să alegem, nu se poate recomanda în deajuns garanția nelimitată, căci prin aceasta ne putem câștiga credite cât mai mari, căci lucrul e evident: creditul e bani.

Adevărat, că aci s'ar putea naște un fel de teamă în oamenii mai bogați din comună. Aceștia ar putea zice: Păi bine, eu care am atâtea jughere, patru boi, căruță cu cai, — să mă fac membru în rând cu sărântocul cutare. Și când ar fi vorba de un faliment, eu să-mi pierd întreaga mea avere?

Adevărat așa este. Numai, că la cârma tovarășiei, (membrii în direcție, în comitetul de supraveghere) se aleg de regulă oamenii cei mai bogați. Prin urmare ei conduc tovarășia și ca atare tot dâșii ar fi răspunzători în locul prim, când societatea ar avea pierdere. Dar aceasta rar îmi închipui, că ar putea veni înainte. Tovărășiiile prin faptul, că creditează numai și numai membrilor și prin faptul, că direcțiunea cunoaște perfect împrejurările tuturor, este aproape eschis, că însoțirile sătești ar fi expuse la pierderi mari. În Germania unde sunt 24 mii de tovarășii (aproape toate cu garanție nelimitată) abia s'au dat cazuri de câteva pierderi mai mici. De 60 de ani, de când există tovarășiiile în Germania, încă nu s'a dat în concurs nici una.

La tovarășiiile ce vom înființa *dividenda* nu este bine să se poată ridica cu sfârșitul anului. Aceasta să rămână ca depunere, prin ce pe deo parte ne înmulțim capitalul de învârtire, iar pe de altă parte membrii la 10-15 ani setrezesc, că au o depunere frumuseică.

Lucru știut, că la tovarășiiile moderne nici vorba să se împărțiască tantiema. Toate oficiile se poartă ca oficii de onoare. Singur contabilul este plătit.

Deci frunțașii unei comune, când se hotărăsc să înființeze vr-o tovarășie în comuna lor să fie departe dela dâșii gândul de ași creea prin aceasta vre-un izvor de venit.

La ori ce tovarășie pe lângă alte fonduri așa numite de binefacere, ca în favorul școalei, a bisericei, ori a săracilor din comună, trebuie să ne creiem numai decât un *fond de rezervă*. Fondul acesta e cel dintâi girant al tovarășiei. La un caz de pierdere, luăm din fondul de rezervă, iar nu din capitalul social. Cu cât va fi mai mare fondul de rezervă, cu atât va fi mai mică răspundabilitatea membrilor.

Tovărășiiile sătești mai ales când sunt cu chezeșie nelimitată este bine, ca organizația să fie pusă pe o bază cât se poate de democratică, adecă cele mai multe, și mai ales cele mai importante agende să le rezolve adunarea generală.

Cam ce fel de tovarășii să înființăm pe la satele noastre? Asta depinde dela împrejurările locale, dar pe lângă toate acestea lucrul cel mai ușor și totodată cel mai bun, ar fi să începem cu băncile sătești, cari pe lângă ocupația principală de a acorda împrumuturi și de a primi bani spre fructificare ar putea așa în mic și ca ocupație de a doua mână să opereze și cu astfel de afaceri, cari ar fi în favorul plugarilor. Despre cele, ce trebuie să avem în vedere în special la fondarea unei bănci sătești având drept model băncile populare din Germania, voi cerca să spun cu altă ocazie.

Adrian Oțoiu.

DIVERSE

Naționalitățile din Turcia

Imperiul turcesc prezintă un conglomerat format din foarte multe națiuni, dintre cari cele mai multe, în parte, întrec la număr pe adevărații Turci de sânge și au tendințe separatiste.

Absolutismul sultanilor de până acum și politica de oprinare pare că nu mai are efect asupra visurilor de libertate a popoarelor subjugate.

Dovadă bună ne prezentau Armenii, cari cu toate măcelurile sistematice orânduite împotriva lor de regimul Hamidian, nu i-a împedecat nici un moment să se gândească la ziua fericită a proclamării autonomiei lor.

Iarși dovadă suficientă, de neeficacitatea mijloacelor vechi de stăpânire, este actuala revoluție a Arabilor din Yemen, cari și-au proclamat independența, nevoind să aștepte roadele regimului constituțional, atât de dorit altă dată.

Dar nu sunt numai aceștia străinii, cari intră în formațiunea etnică a imperiului otoman. Iată, într'adevăr diferitele naționalități din Turcia: Turcomanii în număr de 2 milioane locuiesc în Asia-Mică și cea mai mare parte duc viață nomadă.

Arabii populează vilaietele Siria, Bagdad, Bassora, Yemen, Hedjas și Tripolis:

Numărul lor se urcă la 11 milioane și reprezintă rasa cea mai compactă din întregul imperiu.

Kurzii, 3 și jumătate milioane, locuiesc în Mesopotamia și Asia-Mică.

Armenii, 2 și jum. milioane, împrăștiați în întregul imperiu, și mai compacți în Asia mică și America.

Albanezii, 1 și jum. mil. locuiesc în masă compactă în Albania.

Bulgarii și Sârbii aproape un milion.

Cerchezii 1 milion în Asia.

Țigani 300 mii în toată Turcia.

Druzii 200 mii în Damasc.

Maroniții 450 mii în Liban.

Afară de aceste naționalități mai sunt încă în număr destul de mare: Evrei, Lazi, Mutualiți și Haldei.

Iată împreștirarea populațiunii Turciei, față de care turcii adevărați sunt numai 1 milion.

Cele mai multe din aceste naționalități au tendințe separatiste.

Bulgarii și Sârbii urmăresc alipirea la regatele conaționalilor. — Albanezii cer autonomia; Grecii unirea cu Grecia; Armenii independența; Arabii independența, iar cei din Yemen au și proclamat-o.

Trebuie să-i adaogăm și pe cei aproape un milion de Români, cari însă nu urmăresc nici un scop politic și fac pur și simplu chestia de cultură și credința națională.

Iată dar greutatea, față de cari au avut de luptat în trecut sultanii autocrați, și au de luptat acum tinerii turci pentru menținerea liniștei și integrității imperiului lor.

Cu toată schimbarea regimului, totuși modul de guvernare și mijloacele de disciplinare a naționalităților au rămas tot cele vechi, și dacă și în viitor guvernul dela Constantinopol va reuși, rămâne de văzut.

Ultimele informațiuni

Arad, 20 Februarie 1911.

De-ale noastre.

Un proces monstru de agitație

Prezidiul clubului comitatens al partidului național român din comitatul Târnavei-mici ne trimite spre publicare următorul apel adresat tuturor advocaților Români din Ungaria și Transilvania:

Stimate d-le avocat!

In cauza de agitație a acelor 32 Români din comuna Sâncel se va ține în 2 Martie st. n. 1911 la orele 8 a. m. înaintea tribunalului din Elisabetopol (Erzsébetváros) pertractarea finală.

Cei 32 români sunt acuzați cu agitație în contra naționalității maghiare (§ 172 aliniatul 2 din Cod. penal) pentru că în 31 Maiu 1910 noaptea în preseara alegerii de deputat dietal plecând la gară spre a merge la alegere în Dicsősmartin (Dicsőszentmárton) locul de alegere au cântat răsunetul nostru național „Deșteaptă-te Române etc.” preotul locului ar fi ținut o vorbire animată, care ar fi sfârșit-o cu vorbele: „Români suntem, deși nu învingem și dacă chiar ne omoară, ca români murim” la ce mulțimea ar fi strigat: „jos cu Ungurii, în Târnavă cu ei”.

Din expunerea scurtă a acuzei vă puteți convinge stimate d-le avocat, că stăm față cu un proces monstru politic.

Este datorია noastră românească ca să ne dovedim demni apărători ai celor acuzați fără de nici o bază.

Comitetul nostru comitatens asemenea își ține de datorია ca să se adreseze către toți advocații noștri cu inimă și să-i roage în numele celor acuzați să primească apărarea lor gratuit, ca astfel fiind mai mulți apărători să dovedim interesul și solidaritatea tuturor Românilor față cu atacurile nedemne ale sistemului politic de azi.

Binevoii vă rog a ne da răspuns cu reîntoarcerea poștei spre a ne putea orienta de cu bună vreme.

Dela prezidiul clubului comitatens al partidului național român din comitatul Târnavei-mici.

Dicsősmartin (Dicsőszentmárton), la 14 Februarie 1911.

Simion Căluțiu
prezident.

„Drapelul” și adunarea națională dela Arad. „Drapelul” în numărul său de Sâmbătă ocupându-se la loc de frunte cu adunarea națională dela Arad și relevând importanța deosebită a moțiunii votate aci, sfârșește cu următoarele:

Salutăm moțiunea dela Arad și ne declarăm pe deplin solidari cu întregul ei cuprins, ceea ce vom avea de altfel prilej a face în curând la Lugoj vom întruni frunțașii partidului nostru la o adunare la fel cu cea din Arad. Și tot așa va fi și la Orăștie.

Adunarea dela Arad ne-a servit o nouă dovadă, că poporul stă neclintit sub conducerea frunțașilor săi naturali și nu există putere, care să-l despartă de partidul național român.

În aceste zile e bine să se știe aceasta!

Rectificare. Cu ocaziunea publicării telegramelor de felicitare și aderență dela adunarea populară de Joi a ieșit la tipar din cauza iscăliturii nedescifrabile Preotul Medrea în loc de Preotul Mara din Groș.

„Români bravi.” Sub acest titlu ziarul național german „Deutschungarischer Volksfreund” din Timișoara scrie următoarele:

„Mandatul dela Șimleul Silvaniei devenit vacant prin moartea deputatului Gabriel Ugron, a trecut cu 1587 voturi în mâinile lui Bela Barabás. Candidatul naționalist român dr. Victor Deleu a primit 911 voturi, cu toată presiunea și teroarea partidului kossuthist. *Pășrea solidară a a alegătorilor români merită toată cinstea!*”

Necrolog. Sava Tămășdan paroh în Pecica rom. și soția Veturia născ. Barbura ca părinți, Silviu și Felicia ca frate și soră, văd. Eliția Tămășdan, Nicolae Barbura și soția Luiza ca bunici, în numele lor și al numeroaselor rudeni, cu inima frântă de nemărginită durere anunță încetarea din viață a prea iubitei și neuitatei fiice, soră și nepoată *Delia Tămășdan*, întâmplată după un morb lung și greu, în al 5-lea an al vieții sale, la 18 Febr. st. n. Inmormântarea scumpei defuncte a avut loc azi, în 20 Febr. st. n. în cimitirul gr. ort. din Pecica-română.

— Constantin Ignea și soția Anastasia ca părinți, Aurora măr. Pârveu ca soră și Aurel Pârveu ca cumnat cuprinși de nemărginită durere, aduc la cunoștința tuturor consăngenilor, prietenilor și cunoșcuților, că mult iubitul lor fiu, frate și cumnat dr. *Constantin Ignea* medic primar a repausat Sâmbătă 5/18 Februarie 1911 în etate de 35 ani. Inmormântarea s'a săvârșit Duminecă în 6/19 Februarie a. c. în cimitirul gr. ort. român din Lugoj.

— Nicolae Avram și soția Eleonora, Leontina, Adrian și Romulus ca frați și numeroase rudeni cu inima zdrobită de durere aduc la cunoștința tuturor consăngenilor și cunoșcuților, că mult iubita lor fiică, soră, nepoată și cumnată *Cornelia S. Avram* a repausat în 17 Februarie n. Inmormântarea s'a săvârșit în 20 Februarie în Capolnoc-Mănăștur. Trimitem îndureratelor familii sincere condolențe!

Petreceri.

Concert în Budapesta. „Corul bisericei gr. ort. române din Budapesta”, aranjează Joi, în 23 Februarie n. sub patronajul ilustrațiilor domni: dr. Iosif Gall și dr. George Szerb, în sala albă dela hotelul „Royal”, (Erzsébet-körút 45) un Concert urmat de dans, la care invitat cu toate onoarea Comitetul aranțator. Bilete de intrare pentru familie 10 cor., pentru persoană 4 cor. Venitul curat este destinat pentru fondul „Corului bisericesc din Budapesta”. Inceputul la orele 8 jum. seara. Suprasolviri mărinoase se primesc cu mulțumită la adresa Prea Cuvioșiei Sale Ghenadie G. Bogoevici, paroh protosincol. (Budapesta, VII., Holló-utza nr. 8.)

Programul: „Marș”, cor mixt de G. Musicescu. a) „Andalusa” b) „Ștefan Domn”, coruri bărbătești de I. Vidu. a) „Roprosches d'Amour, Romance sans paroles” de L. Schatz; b) „Camille Sains”, mazurka. Executate la pian de dsoara Aurelia Cuibus. „Stâng, drept”, cor bărbătesc de T. Theodorescu. „Știi tu bade ce mi-ai spus”, de T. Brediceanu, cântată de dsoara Aurelia Murariu. „Negruța”, cor mixt de I. Vidu.

Comitetul aranțator pregătește o nouă surpriză pentru publicul român din Capitală prin faptul, că aduce o trupă de țărani din Călnic, cari sub conducerea d-lui învățător Șofronie Andritoi vor juca jocurile naționale: *Bătuta, Călușerul, Brâul și Hora Plevnei.*

Corul e condus de d. I. Fira, st. med.

Societatea „Fraților Români ai Daciei-Traiane”, împreună cu Societatea „Studenților Ardeleni” din București vor da în ziua de *Duminecă 20 Februarie v. 1911*,

sub patronajul „Ligei Culturale” un mare *Bal popular, în folosul gimnaziului din Brad* (Transilvania). Două muzici vor distra publicul. Se vor face recitări de către artiștii Teatrului Național și se vor executa cele mai frumoase și originale jocuri naționale.

Prețul biletelor: de persoană 1 leu, de familie 2 lei, loja 8 lei.

Din patrie.

Datele recensemântului. Din Timișoara primim informația: Rezultatele recensemântului în comitat sunt dintre cele mai triste. Încă nu s'au adunat toate datele, dar și cele de până acum ne deschid o perspectivă dureroasă și tot odată plină de bune învățături pentru frații noștri șvabi, pe cari nu-i leagă până acuma nici un ideal de glia pe care o muncesc și cari nu vreau să înțeleagă rostul luptei noastre pentru drepturile ce ni se cuvin.

Locuitorii comitatului în cei din urmă 10 ani nu au sporit de loc, căci sporul e egal cu emigrarea. În acești 10 ani au ieșit în America 20,000 și abia 2—3000 s'au rentors. Numărul locuitorilor în comitatul Timiș este abia 400,000. Emigrarea a luat proporții ce inspiră îngrijorare mai ales pe teritoriul locuit de Germani.

Regele Bulgariei la noi. Din Viena se anunță: Regele Bulgariei Ferdinand, a plecat la Koburg să participe la requiemul ținut în amintirea morții mamei sale. Din Koburg o să vină la bunurile sale din Ungaria, unde are să petreacă timp mai îndelungat.

Surdo-muții. Rar se strecoară câte ceva în publicitate despre desmoșeniții aceștia ai neamului omenesc. Sunt toți resemnați, pacinici, muncitori. Cu ocaziunea aceasta, ziare vorbesc cu multă căldură despre o manifestație culturală a acestor nenorociți. Ei au scos în Pesta o revistă „*Revista surdomuților*” red giată destul de bine, cuprinzând 32 pagini în ungurește. Primul articol tratează problema „autoeducațiunii” scris de un surdomut inteligent. Foiletonul e intitulat: „Mititelul meu prietin surdo-mut”. Au și informațiuni, cari toate sunt din domeniul nenorociților noștri frați, cari nu cuvântă și nu înțeleg cuvântul. Restul revistei e umplut cu procese verbale, cari nu se deosebesc de loc de protocelele noastre. Dovadă că se înțeleg perfect de bine.

Frica de miliție. De câțiva ani în comitatele dela Sud surzenia a devenit o epidemie, care se părea, că tot mai mult se lățește. Faptul că surzenia e defect corporal și nicidecât un morb contagios, a atras atenția medicilor asupra cazurilor de surzenie a unor flăcăi bine zidiți, zvelți, cari urmau să fie scutiți de serviciul militar. Aflându-se în sfârșit, că cei mai mulți surzi sunt din cercul Jebelului, supraveghetorul polițienesc Andrei Nicovitz a început să cerceteze afacerea. Ministrul de interne aducându-ise la cunoștință a trimis la fața locului doi detectivi iscușiți. Aceștia împreună cu Nicovitz au reușit să descopere factorul acestei „epidemii” în persoana lui Sveto Subotin meșter-faur în Major.

Acesta străpungea pentru o remunerație grasă, membrana urechei cu un ac de împletit asurzând pe cei mai voinici feciori. Faurul și soții săi în acțiunea de mântuire sunt arestați. Cercetarea s'a pornit și în contra feciorilor operați.

Din străinătate.

Din Viena. La serata coloniei italiene publicistul dr. Dudan cetind impresii dintr'o călătorie pe Dunăre până la Semlin și peste Belgrad la Sofia, apoi, prin Pasul dela Cazan și Poarta de fer, la București și în Ardeal, a vorbit despre Români cu multă simpatie și a terminat astel, între aplauze:

„O notă caracteristică a neamului românesc este convingerea cu care se simțește și se declară descendent al Romei. Îndepărtat de frații săi, po-

porul român ține cu mândrie. Câtă putere, câtă vitalitate trebuie să fie în rassa noastră, care a știut să asigure existența de Romani pentru fiii săi lanșați la extremul lumii de atunci, și care sădind în inima lor iubirea limbei și convingerea trecutului glorios, i-a susținut, peste cursul veacurilor întunecate ale evului mediu, peste toate pericolele stăpânilor străine, pentru timpurile mai senine ale zilelor noastre și a celor ce vor urma!

Cei câțiva Români cari au asistat la serată, au fost primiți cu dragoste frățească.

Conflictul vamal între Bulgaria și Turcia. La 17 Februarie Consulul bulgar a răspuns marelui vizir referitor la încheierea convenției vamale dintre Bulgaria și Turcia.

Piedecile sunt înlăturate și prin concesiuni din ambele părți s'a ajuns la o bază comună, prin care se poate înfăptui un provizorat. Bulgaria a primit unele favoruri pe teren comercial.

Păduri în flacări. Dela scânteile unei locomotive s'a aprins, în apropiere de stația Löhing o vastă pădure. Focul se întinde acum pe o lungime de 5 klm.

Localitatea Stobingen e amenințată să cadă pradă flacărilor.

Respingerea moțiunii pentru anexarea Canadei. Moțiunea propusă de d. Bennett cu privire la anexarea Canadei, a fost respinsă de comisia Camerei, pentru afacerile externe.

Sinucidere provocată de cetirea unui roman. Soția unui mare negustor din Agram sub influența cetirii romanului „Das gefährliche Alter” (Vârsta critică) s'a otrăvit cu veronal.

Un băiat al ei, de 12 ani, a încercat și el să se sinucidă cu aceeași otrăvă.

Trei femei aruncate pradă leilor. Se anunță din Fez că, din ordinul Sultanului MulayHafid, trei negreșe, cari făceau parte din haremul său, au fost aruncate pradă leilor din menajeria lui.

Impotmolirea unui vapor. Cargobotul „Tenger” al companiei ungare de navigațiune pe Adriatica, încărcat cu lemne, s'a împotmolit în Dardanele.

Bastimentul construit în 1910, a costat 500.000 coroane.

Monopolul petrolului în Turcia. Poarta a făcut demersuri pe lângă ambasadorii străini relativ la introducerea monopolului petrolului în Turcia.

Din Grecia. În ședința de Vineri a Camerei, primul ministru Venizelos, a declarat, că nu corespunde adevărului știrea, că în Grecia guvernul ar voi să urmeze o politică de dictatură.

Din Bulgaria. Din Sofia se anunță, că proiectul despre reforma Constituției s'a primit și în a treia cetire cu majoritate de voturi. În calea introducerii reformei nu mai stă prin urmare nici o piedecă.

Wilhelm în Anglia. Știrea adusă zilele acestea, că împăratul Wilhelm al Germaniei este așteptat în Anglia la serbările împreunate cu desvâlirea monumentului reginei Victoria, se confirmă. „Norddeutsche Allgemeine Zeitung” află din izvor sigur, că regele Gheorghe V al Angliei a invitat părechea imperială germană la aceste serbări și invitarea a fost primită cu plăcere de împăratul Germaniei.

Gheto-ul Parisului. În adunarea generală a sindicatului comercianților din arondismentul IV al orașului în care se află și cartierul evreesc, format în majoritate din imigrați ruși, — toți oratorii au stăruit asupra stărei igienice alarmante a acestui gheto al Parisului.

S'a atras atenția ministrului de interne asupra primejdiei ce prezintă pentru Franța întreaga acest focar de epidemii.

La urmă s'a votat o moțiune, prin care guvernul e invitat să ia de urgență măsurile igienice necesare pentru asanarea acestui cartier, mai ales acum că ciuma amenință să pătrundă în Europa.

Lecuirea nebuliei. Doctorul Osvald, medicul balamucului din Glasgow, într-o conferință ținută ieri, a făcut senzaționala comunicare că s'a găsit un leac pentru vindecarea tuturor formelor de nebulie

E un preparat, a cărui formulă a fost descoperită de un savant german, și care, introdus în sânge pe cale de injecțiune intravenoasă, produce efecte uimitoare. Serul acesta face pe pacient imun contra unei eventuale recidive a boalei.

Căsătoria Diadochului din Grecia. Ziarul „Athinae” aduce știrea, că moștenitorul tronului Greciei Gheorghe se va căsători cu prințesa engleză Victoria Alexandra.

Știrea se aduce în legătură cu cumpărarea de către Anglia a unei moșii de lângă comuna Pelenka din Corfu, unde se va ridica un edificiu pe lângă Archilleion.

Prințesa e fiica actualei regine Alexandra din Anglia și este în prezent de 15 ani. Moștenitorul Gheorghe e de 21 ani.

Din dramele nebuliei. Din Graz se anunță că soția inginerului Likovic, într'un ceas de nebulie fioroasă, și-a căsăpuit cu un cuțit o fetiță de patru ani și a rănit grav pe o alta de două luni.

Nebuna s'a spânzurat apoi.

Un inginer spion. Inginerul Sturn a fost arestat, ca complice al spioanei ruse Weber.

Arestarea aceasta a fost motivată de interceptarea unui pachet trimis de Sturn căpitanului Struve (logodnicul spioanei) la hotel, — pachet conținând schițe ale mai multor porțiuni de linie ferată strategică.

Sufragetele germane. Un grup de doamne a înmănat o petiție rectorului Universității, cerându-i să abroge măsurile respective contra femeilor înscrise în diversele facultăți.

Scăderea scontului la banca Germaniei. Banca Germaniei a scăzut scontul la 4 la sută.

x Prăvălie nouă de ceasornice și juvaerice în edificiul școlii de fete din strada Weitzer János. Prețuri surprinzător de mici. Serviciu prompt. Repararea oroloagelor se face pe lângă garanție. Se roagă de sprijin binevoitor, pururea gata de serviciu, Vogel László orologier și juvaeriu. Arad în edificiul școlii de fete din str. Weitzer János.

BIBLIOGRAFII.

—x—

A apărut *Săptămâna politică și culturală*, anul I, nr. 7 cu următorul sumar:

Demonax: Din păcatele neo-liberalismului. N. Istrati: Dela Români din Ungaria. — Reorganizarea politică a Românilor. I. Bassarabescu: O primejdie veche. C. T. Moroșanu: Mecanismul fertilizării. D. Tomescu-Colelia: Despre programul guvernului conservator. — Mărirea lefurilor învățătorilor. Dr. Const. Bayer: Noua organizațiune sanitară. E.: Din America. — Corupțiunea electorală în Statele-Unite. I. Paraschivescu: Starea materială a învățătorilor. Coman Negoescu: Preocupații. Vizite și interviuri: De vorbă cu d. Ioan Lahovari. (Repartiția bogățiilor în România). Cărți: Șarlatanii științei de Nigrim. Din ziare și reviste: Modificarea legii minelor. — Un raport îngrijitor. — Idealul militar în literatura noastră. — Nedelicateța unor reviste. — Situația naționalităților din Ungaria. Cronica politică: Conferințele revistei noastre (conferințele dela Clubul Conservator ale d-lor. Gr. Tăbăcaru, C. Bacalbașa și C. Hiotu). Un număr 20 bani. Redacția și Administrația: București. — Str. Regală nr. 1.

*

Au apărut Nr. 20 din revista „Amicul tinerimei”, revistă pentru elevii din școlile medii cu o lectură aleasă. O recomandăm cu căldură școlarilor și părinților. Apare la București, Str.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

PIATRA MUERII

— Povestire din trecutul Bucovinei —

de Emil Grigorovitz

(7)

— Urmare —

Loc de adunare era hotărât satul Olovățului. Acolo, în casele vechi de la domnul Dragoș, era încă în viață, deși orb, bătrânul hatman Balea, sfetnic scump pentru vitejii neamului. „Că era înainte de toate om încercat, acest Balea, de care ascultau toți, mai ales Solcenii, fiind el însuși înrudit cu stărețele lor, bătrânul Buculei, cel scăpat de urgia străinilor. Zi de întâlnire nu era hotărâtă, dar avea să le fie semn de știre la toți, că pe data ce ar zări foc mare la ciuha din plaiul de la Arbori, să pună mâna pe armă și să vie în grabă cu toții la Olovăț. Și oamenii nu erau să facă vorbă împotriva, că îi ajunsese la os samavolnicile Sașilor și Săcuilor nărașiți sub scurta domnie alui Sas Vodă și a domniei sale papistașe.

Pe la prânzișor, după ce a stat Vrabie un cjasuleț de vorbă cu mamă-sa, au mers împreună până la Mărioara, a casă, de au pus la cale ele câte mai trebuiau pentru cununia lor de Tudurache l'a luat apoi frumos pe bătrânul

Buculei și s'au dus amândoi, așa fără să afle ceilalți, peste deal, spre seliștea dintre arbori, să-l vadă pe unchișul Roșculeț. Că știau de la un harcat venit din zori de zi, că slăbise ispititul om, rău de tot, chiar de la scăparea sa din obezi. Și așa l'au și găsit întins pe prisma casei, având alături pe preotul Olovățului, Isaiia, ce venise cu grijania. Odată cu părintele Isaiia, venise și hatmanul orb, cuscru Balea și ședeau acum tăcuți în jurul beteagului, în vreme ce roata de femei și de tineri, fini și nepoți, de ai lui Roșculeț, se tot mărea în ogradă. Vedeau toți, că bătrânul era pe sfârșit și o liniște jalnică cuprinsese pe toți câți erau de față.

Și iată, că peptul pârșos al bătrânului, par' că încetase a mai horcăi și ridicându-se singur, fără ajutorul nimănui, într'un cot, s'a uitat cu ochi limpezi la cei adunați și a început să li spună cu glas încet dar respicat:

„Bine ați făcut că ați venit pe la mine, tu frate Buculei, tovarăș de suferințe, și tu dragul meu Tudurică, care mi-ai scăpat zilele. Să trăiți și să vă ajute Dumnezeu în toate. Mai ales ție Căpitane Vrabie, îți doresc noroc. Să ai parte de nepoata mea Mărioara, să fiți fericiți, și așa da mult, să fiu în ziua nunții voastre alături de voi. Decât eu unul am isprăvit-o cu lumea asta. Mâne poate nici că mai sunt între cei vii. De aceea, iacă, mă bucur c'ați venit, ca să vă spun și eu câte ceva, până a nu mă duce pe cealaltă lume. Mare, mare a fost ocara ce am suferit-o noi dela neamțul Hărman. Că de-mi lua Vodă capul par'că tot nu mă durea așa. De aceea fra-

ților, lăsați-mă să mor măcar cu nădejdea, că nu-ți lăsa nerăsbunată ticăloșia îndrăzneată a străinilor. Țineți-vă gata la toate, întăriți-vă și dați luptă dreaptă cu mișei de venetici, încât să vă ție minte. Că ei de luptă fug și dacă vă uniți cu toții, îi doborâți ca pe o haită de lupi ce umblă numai cu fereală. Ei, cum ne știu acum umiliți și pe domn îl știu în războiu, n'au să vă lase în pace. Au să vie cu putere și au să năvălească peste pământul și avutul vostru. Nu perdeți nici un ceas, gătiți-vă fără multă vorbă și înțelegeți-vă cu oamenii noștri, cei risipiți, dincolo de ocne, pela Humor și Voroneț, că-s voinic și de o lege cu noi, și au să vă fie de folos. Înșuși domnul are să fie bucuros dacă stărpiți odată cuibul de dușmani așezat între noi și ei. Și să știți dela mine, că nu-s dincoace pela Slatina vinele mari de sare, ce tot le caută Hărman, ci mai încolo de ocnele sale, pela dealul lui Căcior; de geaba umblă să vă ia pământurile voastre! Dați năvală și nu lăsați să vă calce ocinele și moșia: Dați luptă vârtoasă și românească, cum știți doar voi să o faceți la vreme de nevoie și aveți să vedeți cum au să fugă, capleava luată de vânt. Craiul lor are acum altă treabă și se răsboiește departe, ca și domnul nostru. Scăpați țara de neamul acest de hăpsâni și Dumnezeu să vă ajute!”

Și cu aceste cuvinte, bătrânul aprins la obraji de câte le vorbise, a răzimat obosit capul pe brațul lui Vrabie ce-l ținea răzimat pe sub umere. Părea că adoarme, era însă somnul de veci, din care n'avea să se deștepte mai mult. Tăcuți și îndurerăți cei de față s'au mai dat

Romană nr. 20, sub direcția d-lui I. Moisil. Abonamentul anual 5 coroane.

Cele mai frumoase cadouri, ce se pot face copiilor sunt: I. *Colecția revistei „Fluerașul”*, colecția nelegată costă 6 lei, colecția legată, într'un volum elegant, costă 8 lei. II. *„Pagini din istoria Neamului Românesc”*. Un exemplar pe hârtie de lux 3 lei. Un exemplar pe hârtie veșină 1 leu și 20 bani. III. *„Carte pentru copii”*, 120 și *„Dor de primăvară”* 1 leu. Se găsesc de vânzare la toate librăriile mari din Capitală. Cererile din provincie se pot adresa la librăria C. Sfetea, București, Str. Lipscani 96.

Pentru Românii din Transilvania și Austria același preț ca și în România.

Au apărut:

„Cetatea Soarelui”, poeme, de Corneliu Moldovanu. 121 pagini, prețul 2 lei, București.

„Cuceritorul de inimi”, de N. Zaharia, o broșură de 16 pagini, prețul 20 bani. București.

„Tolstoi ca literat și moralist”, de N. Zaharia, 24 pagini, prețul 30 bani. București.

„Viața Nouă”, cu următorul sumar: I. Buricescu, Folosul muziciei, din punct de vedere educativ; N. Stănescu, Seara pe terasă (din A. Samain); P. Troteanu, Expoziția Lăzărescu; D. Protopopescu, Tu care mă aștepti; D. Protopopescu, Păreaa a doi academicieni despre „naționalism”, așa cum e înțeles și la Academie. Din mișcarea intelectuală la noi și în străinătate. Literatură: B. Delavrancea, „Lucașfăruș”. — E. Stucken. — Porto-Riche. — Tineretea lui Shelley.

„Tinerimea”. Anul II., Nr. 6, București.

„Facla”, Anul II., Nr. 6, București.

Fără suflet, nuvele și schițe de Victor Eftimiu. „Biblioteca Luminei”, prețul 30 bani. De vânzare la toate librăriile din Transilvania și Bucovina.

POȘTA REDACȚIEI

Unui ardelean din București. Recenzia revistelor literare o fac la „Românul” bărbați de literă. Admitem bucuroși discuția în rubrica destinată anume pentru literatură, dar cerem absolută obiectivitate și măsura bunei cuminții în expresii. Primim bucuroși scrisorile d-tale în materie de literatură, dar am dori să te și cunoaștem.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Tuturor pe cari îi privește: Favoruri la prețuri de abonamente nu se acordă nimănui.

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

Un candidat de avocat

cu praxă bună, află aplicare începând cu 1 Martie în cancelaria avocatului

dr. Iustin Marșieu,
Arad.

Un candidat de avocat

află aplicare momentană în cancelaria subscrisului.

Dr. Vasile Meșter,
advocat, Szászkaánya.

<p>Grill Károly Iăcătuș-tehnic, mașinist. Világos (Casa proprie.)</p>
<p>Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutăți și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.</p>
<p>Grill Károly Iăcătuș-tehnic, mașinist. Világos (Casa proprie.)</p>

Caut un candidat de avocat începător.

Dr. Ioan Suciu,
advocat, Zilah (Szilágy-megye).

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru gramofon:
Hulló falevél
din „Czigányszerelem” și din
„Balkáni hercegnő”
se capătă la
Koch Dániel
Arad, str. Deák-Ferencz.
Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă”.

apoi în vorbă cu hătmanul Baleași după ce s'au depărtat femeile și copilandrii, au prins de au mai hotărât câteceva.

Între altele era și vorba să pornească chiar bătrânul orb, dus de mână de un ciobănaș, așa cu cârja și cu înfățișarea de guslar colindător, încolo, spre apa Moldovei și să ațâțe neamul de pe acolo, să nu mai îngăduie batjocura săsească în sânul țării moldovenești. Iar Vrabie, după voroava cu bătrânii, a ținut stat și cu Olovățenii frunțași înțelegându-se și cu dâșii. Că s'a croit până a doua zi un fel de împărțeală pe hătmanii, având fiecare pus la ascultare câte un singur fel de ostași, călăreți sau pedestrași. Iar ăștia, deosebiți la rândul lor, după arma ce le era îndemnatică, aveau ca să se facă cete bine însemnate una și una, în care trebuiau să se închege apoi cu încetul toți voinicii cei așteptați de afară, alcătuiind astfel o mică oștire.

Mângăiat cu isprava asta, s'a îndreptat apoi la Vrabie cu sârg spre schitul Solcei, unde a luat înțelegere tainică și cu arhimandritul Sofronie, sfetnicul său de casă. La plecare însă s'au rânduît și cele cerute de cununia sa cu Mărioara, pe care doria să o săvârșească cât mai în treacăt. Că nu era nici vreme, nici pricină de a face nuntă cu alaiu: În ciasuri de așa grea cumpănă, nu încăpea sburdălnicie omenească. Asta o vedea ori și cine și deci nici nu se mira nimeni de știrea acestei nunți tăcute. Numai pe Mărioara a atins-o vestea aceasta, nu știu cum, cam dureros. Nu, că ar fi vrut fata să se știe mireasă ca toate miresele, dar sufletul ei apăsat

oarecum de cele întâmplare cu părinte-său, par' că se simția și mai zdrobit de apropierea ciasului ce venia peste ea, cias în care bietul ei tată avea să rămâie părăsit de tot.

Din această amorteală a cugetărilor ei, fata a fost dulce scoasă de însuși Tudurache, care a venit Miercuri pe sară, împreună cu părintele starițul, să o hiritisească și să o dăruiască pe Mărioara și pe Buculeiu, lucru ce trebuia vrând, nevrând să se facă cu cinstea convenită unei întâmplări de samă, cum era căsătoria după vechile obiceiuri ale pământului. Numai că în loc să cadă la veselie împreună cu bătrânul Buculei și cu mama lui Vrabie și celor ce mai țineau de amândouă casele, la fiecare închinare de pahare se simțiau, nu știu de ce, porniți mai mult spre plâns. Căci se sbătea prin întreaga casă ca un fel de jale năprasnică, care se întetea cu atât mai mult, de ce căutau bieții oameni să o alunge. Era prea năprasnice cele petrecute în zilele din urmă și mai ales întâmplarea cu siluirea bătrânilor și moartea lui Roșculeț îi rănise la suflet pe toți de-o-potrivă, în cât nu-și puteau descătușa duhul de tot felul de presimțiri grele și urite. De aceea s'au și despărțit cu toții destul de timpuriu, dându-și vorbă că a doua zi, Joi, după sfânta slujbă, să fie față cu toții la cununia tinerilor.

Era o zi de toamnă veselă și plină de soare, care, de ce se ridica mai mult ceța rece de pe culmile păduroase, se încălzia și lumina tot mai tare. Frunzele roșcate ce cădeau de pe arbori,

acoperise par' că drumul, care ducea spre schitul Solcei, cu un covor moale aurit, așternut oarecum într'adins pentru cei, ce veniau spre sfânta biserică. De cât cu toate, că era hrammare, ce se prăznuia, adecă ziua marelui mucenic Longhin Sutașul, sârbătoare însemnată pe vremea aceea, totuși numai cât prea puțin norod se întâmplase să vie la biserică mânăstioarei.

Bătrânul Buculei cu Mărioara, cu mama lui Tudurache și cu alți câțiva dintre neamuri, venise de pe la utrenie la sfânta slujbă și venise cu ei și căpitanul Vrabie. Numai, că pe la sunatul clopotelor pentru începerea liturghiei un plăieș s'a fost strecurat printre oameni, și apropiindu-se de Tudurache, i-a șoptit ceva la ureche. A ieșit căpitanul îndatamare afară, pe urma plăieșului, și nu s'a întors, decât când oamenii începuse a lua năfura și a se împraștia.

Tudurache era alb ca varul la față și în zadar îl cerca Mărioara cu întrebări șoptite, că ce are. El sta neclintit, fără să scoată o vorbă. Pe ferestruicele cu grate ale bisericiței străbatea însă de o vreme un murmur surd, ca și cum ar fi fost glasuri de oameni ce se ceartă, apoi au început să răsune câte un țipăt de copil, câte un strigăt răgușit de femeie. În urmă iar tăcere, ca și când nu se întâmplase nimica.

(Va urma)

Publicațiune.

Aducem la cunoștința M. On. public, cumcă comuna politică **Sângeorgiul român (com. Bistrița-Năsăud)**, dă în arândă pe cale de licitație publică

băile de apă minerală „Hebe“

ce formează proprietatea sa împreună cu tot teritoriul, aparținător, edificiile, mobilele și tot aranjamentul acestora precum și folosința apei minerale **pe ciclu de 50 ani începând cu 1 Ianuarie 1912 n.**

Licitatia se va ținea în **20 Martie 1911 st. n. la 9 ore a. m.** în cântăria comunală pe lângă oferte închise.

Prețul strigării e 6000 cor. anual.

Ofertele sunt a se prevedea cu vadiu de 10% în bani gata sau hârtii de valoare acceptabile și sunt a se înainta cel mult până se începe licitația.

Condițiunile de licitație mai detaliate se pot privi în orele oficioase în cântăria comunală.

Primăria comunală.

Mare asortiment
de

ghete de bal

în culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

1a

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghet.

ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

moderne mașini și material
 privitor la această branșe,

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșe.**

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cercetă și încuragă cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.

Îngrijiți-vă de viitorul vostru!

Mijlocul cel mai bun, pentru a se scuti pe sine și pe ai săi de lipsă, este a se înscrie de membru la

„Asociația Esechiană de Ajutorare Reciprocă“.

La aceasta asociație poate să se facă membru ori-care persoană dela etatea **16—80 ani**. Pe lângă o **taxă lunară de 1 cor.** și **taxă de cazurile de moarte, deja după un an de membie i-se solvește moștenitorului un ajutor de 2000 cor.,** iar devenind membrul după cel puțin 3 ani de membie, prin oare-care nenorocire **neputincios de muncă i-se solvește până când trăiește o rentă lunară de 50 cor.** Dacă un membru trăiește 30 de ani dela înscriere, poate ridica în gata **2000 cor.,** însă dispunând membrul că suma de 2000 cor. după moartea lui să o primească moștenitorii, i-se solvește membrului până ce trăiește o **rentă lunară de 50 cor.** Membrii înscriși dela etatea de 60—80 ani n'au drept la rente. Să pot semna 1—2 cote (2000—4000 cor.). **Atestat medical nu se recere.**

Pe lângă solviri lunare moderate și taxe de măritșuri, poate fiecare ași asigura fetele, dacă aceste n'au trecut etatea de 18 ani. Se pot semna 1—2 cote (2000—4000 cor.). Dacă o fată după 3 ani de membie rămâne orfană, înceată soivirea taxelor, **la măritș, fata totuși primește suma asigurată,** iar până atunci — însă cel mult până la etatea de 20 ani — primește o **rentă lunară de 30 cor.** Tot aceasta rentă primește fata până când trăiește, dacă după oare care vreme rămâne nemăritată.

Societatea oferează fiecărui cea mai mare garanță: cote sem-nate până la **10,000.000 cor.** și peste **200.000 cor.** fond de garanță.

Prospecte și blanchete trimitem gratuit. — **Aplicăm secretari în toate orașele și bărbați de încredere în toate comunele.**

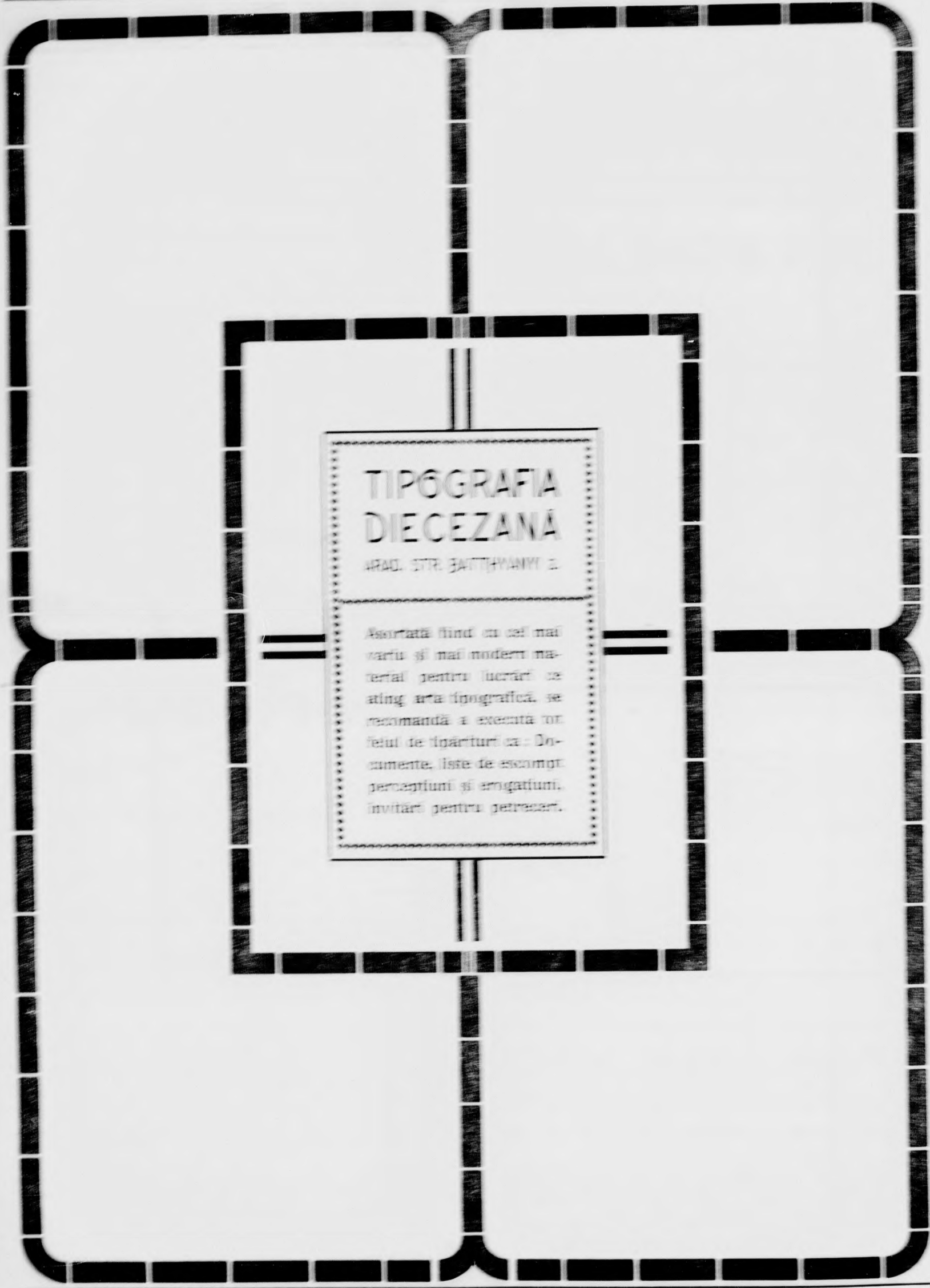
Spre deosebită atențiune:

Sistemul nostru fiind prea bun s'a imitat și prin alții, folosind chiar și firmă care seamănă cu firma noastră. Deci rugăm ca pe epistolele adre-sate nouă a scrie cuvântul „Esechiană“, cu litere groase și a-l substrage

„Asociația „Esechiană“ de Ajutorare reciprocă“.

Direcțiunea pentru Ungaria:

Timișoara (Temesvár-Belváros, Hunyadi-utca 4., I emelet)

**TIPOGRAFIA
DIECEZANĂ**

ARAD, STR. BATHYANY 2.

Asortată fiind cu cel mai variu și mai modern material pentru lucrări ce ating arta tipografică, se recomandă a executa tot felul de tipărituri ca: Documente, liste de escompt, percepțiuni și erogțiuni, invitații pentru petreceri.

A
ABC
Pe un a
Pe jumă
Pe 3 lu
Pe o lu
Num
Pe un a
Pe jumă
Pen
Americ
Număr
mânia ș

în ac
aceste
mină,
nu su
porul
ționa
jugul
toate
unii,
sale,
sunt
împo
tornic
în su
ani, a
produ
a for
vern,
țenilo
ționa
speci
când
iază
dicție
speci
în tin
cu ne
trebu
mijlo
ne st
urmă
fără

mea.
tâmp
cam c
frumo
noaste
te rog
eu am
să n'o
sură.
și ple

verei,
umbla
coane
de iar
șele f

toriei,
mă pe
întod
țin lo

înaint
ciudă,
însă c

Handwritten notes and stamps at the bottom of the page, including numbers like '18', '206', '275', '284', and '285', along with some illegible scribbles.